

Delavska enotnost

Glasilozveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 22. avgust 1986

številka 33, letnik 45, cena 65 dinarjev

ZLATO ZRNO - PRO- BLEM

Letošnji pridelek koruze na 2.370.000 hektarih bo dosegel po oceni strokovnjakov z inštituta za koruzo v Zemun Polju najmanj 13 milijonov ton. Če se bo napoved uresničila, bomo prav kmalu pričali novemu rekordu. Prejšnjega iz leta 1982 bomo presegli kar za dva milijona ton!

Mnogi pa opozarjajo, da utegne biti letina koruze, če ne bo večjih vremenskih nevarnosti, še obilnejša. Marsikje namreč kaže izredno dobro. Na približno 40 tisoč hektarih v SAP Kosovu ocenjujejo povprečni hektarski pridelek na okoli pet ton, medtem ko je bil lanski komaj ton.

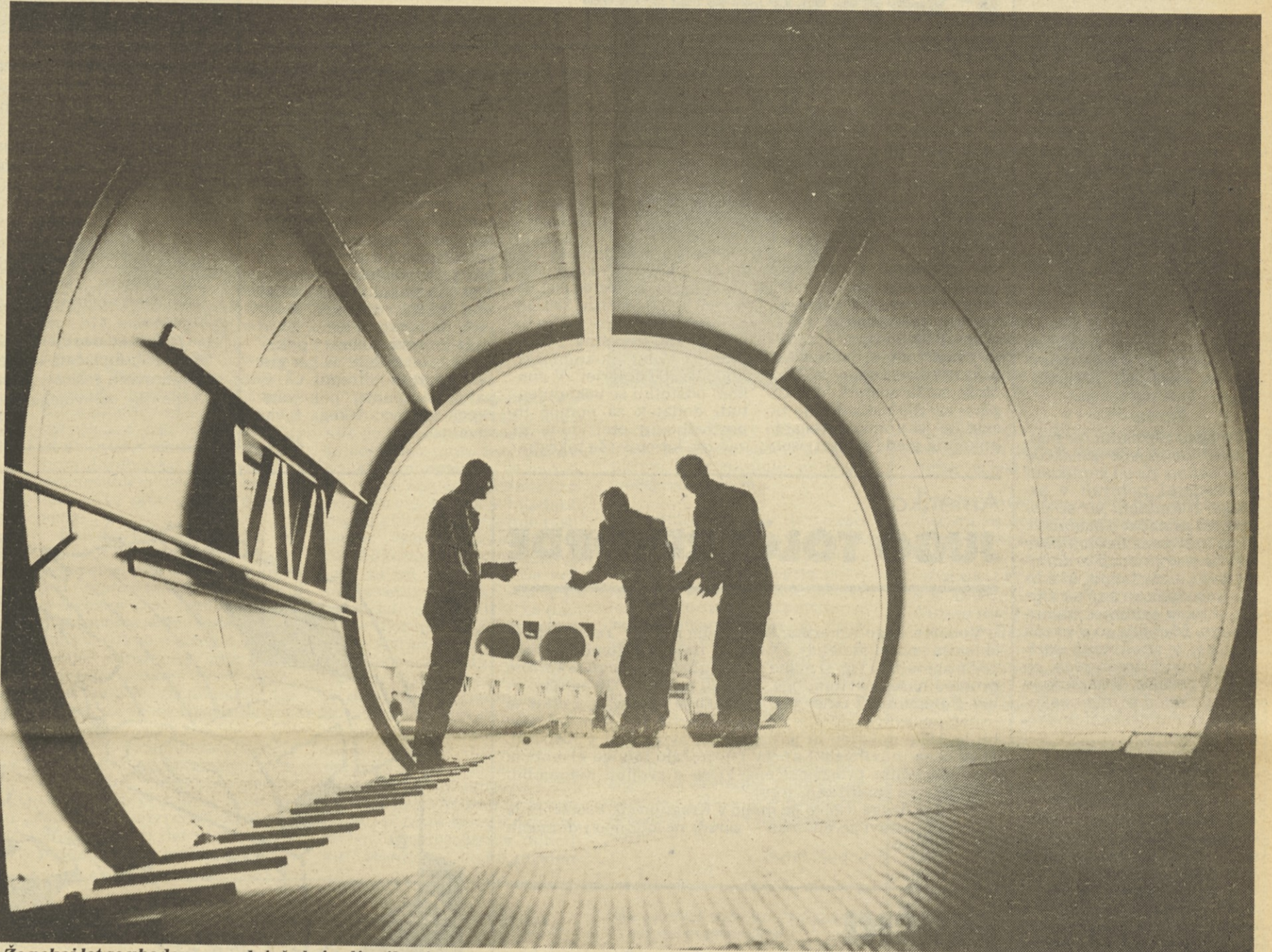
Napovedi rekordne letine koruze pa ne povzročajo veselja, kot bi človek pričakoval, temveč tudi veliko zaskrbljenost. V kašah in silosih je namreč še skoraj dva milijona ton lanske koruze, ki je noče nihče kupiti doma ne na tujem. Kam z letošnjim bogatim pridelkom?

Če pridelovalci ne bodo mogli po normalni poti vnovečiti dragocenega zrnja, bo seveda morala posredovati država in odkupiti ves tržni presežek po zaščitnih cenah. Pri tem ne gre pozabiti, da zaščitne cene, za katere jamči država, proizvajalcem zagotavljajo le to, da pokrijejo svoje stroške, ne dajejo pa jim zaslužka in ne spodbujajo naložb v pridelavo koruze. Poceni koruza, živinorejska kriza, draga kmetijska tehnika in še marsikaj drugega torej precej zmanjšujejo voljo do nadaljnje pridelave zlatega zrnja.

Ker tudi drugod po svetu napovedujejo dobro letino, bo koruzo težko prodati zunanji meji. Zlasti zato, ker se je močno pocenila, saj je treba za tona odšteti le še 70 do 80 dolarjev. To je vsekakor malo, saj je še pred leti stala tona koruze 133 in več dolarjev.

Ob vsem tem se kar samo po sebi vsiljuje vprašanje, kako to, da je prišlo do tolikšnega tržnega presežka in da nas danes bolj skrbi kot veselje dobra letina? Na zahtevano vprašanje si bo moral, kot že tolikokrat ob podobnih stvareh, poiskati odgovor vsakdo sam. Manj razumljivo in prav pa je, da bodo znova potegnili krajši konec zagnani in sposobni pridelovalci. Zlasti, če bo prišlo do odkupa po tako imenovanih »zaščitnih«
cenah.

Andrej Ulaga

Že nekaj let se ubadamo s padajočo krivuljo gibanja produktivnosti pri nas. Kaj vse botruje temu, še strokovnjaki ne vedo natančno, bržkone pa tudi slaba priprava dela, slabi načrti in premalo odgovornosti. Marsikje so del našega vsakdanjika prepričevanja in prepiri namesto resnega dela. Foto: Lojze Ojsteršek

Neuvrščeni v Harareju

V OSPREDJU SO GOSPODARSKE TEŽAVE

Razočaran bo, kdor pričakuje, da bo osmi vrh neuvrščenih v Harareju v Zimbabveju odkril čarobno rešitev za številna vprašanja, ki pestijo današnji svet. To niti ni namen tovrstnih srečanj, ki praviloma ostajajo pri dokaj splošnih ocenah, in sicer tako mednarodnih političnih kot gospodarskih odnosov. Drugače tudi ne gre, ker je v gibanju združenih toliko različnih držav in ker so njihovi pogledi tako zelo različni. Kljub temu velja pritrdati mnenju, da je prav to ena od spodbud za krepitev neuvrščenosti. Gibanje danes vključuje že več kot sto držav, kar je štirikrat toliko, kot je bilo neuvrščenih na njihovi prvi konferenci v Beogradu, torej leta 1961. Resda se je gibanje tudi za-

radi povečevanja števila članov nekoliko spremenilo in da so skupne ocene morale postati bolj »uravnotežene«. Značilno je, da se je pozornost neuvrščenih v zadnjih letih usmerila predvsem na mednarodno gospodarsko ureditev. Zaradi nje ostajajo dežele v razvoju vse bolj odvisne od mednarodnih sredstev kapitala in ta odvisnost postopoma spodjeda tudi njihovo politično samostojnost in trdnost. Kljub temu pa ne kaže pritegniti mnenju, da je za vse zlo treba kriviti bivše kolonialne prestolnice, oziroma kapitalistične države z ZDA na čelu. Odnosi v svetu (tudi gospodarski) namreč niso odvisni le od njih. Socialistični tabor se je doslej otepal vsakršne odgovornosti za stanje, ka-

kršno je z lakonično utemeljitvijo, češ, mi nikoli nismo imeli kolonij, zato tudi nismo krivi za nerazvitost svetovnega juga. Ta izgovor obide dejstvo, da vse slabši položaj dežel v razvoju pri mednarodni delitvi dela še zdaleč ni zgolj posledica kolonializma, temveč da se današnji odnosi in podrejanje teh držav uresničujejo s posojili, obrestmi, tehnološko (ne)razvitostjo...

Ceprav »tretji svet«
očitno razvitem, da bogatijo na račun revežev, pa veliko gospodarskih težav izvira tudi iz napačne gospodarske politike teh držav, ki so pogosto prevzemale vzorce, ki niso imeli nič skupnega ne z izročilom in ne s kulturno razvitostjo, pa tudi ne z dejanskimi razmerami na sve-

tovnem trgu. Poleg tega so že tako pičla sredstva kopenela z razraščajočim se državnim aparatom.

Kljub vsemu pa so dolgovi vendarle za dežele v razvoju ključno vprašanje. Ti zdaj znašajo že več kot 1000 milijard dolarjev. Samo za obresti so morale v letih od 1981 do 1985 plačati kar 340 milijonov dolarjev. Če temu dodamo še dejstvo, da na svetovnem trgu padajo cene surovin, industrijski izdelki (še zlasti sodobna tehnologija) pa dražijo, vidimo, da ni kaj prida obetov, da bi se dežele v razvoju mogle izkoptati iz velikih težav. Spremeniti je potrebno temeljne odnose in prepričati tudi razvite, da je od nove mednarodne ureditve v končni posledici odvisen tudi mir na svetu.

Ceprav bodo gospodarska vprašanja imela v Harareju (najverjetneje) največjo težo, pa neuvrščeni ne morejo obiti še nekaterih drugih, še zlasti ne južnoafriškega apartheida, ki se ohranja kljub nasprotovanju večine človeštva. Najbolj razvite države, ki bi z gospodarskim in političnim pritiskom lahko prisilile rasistični režim k odpravi apartheida, ostajajo preveč neprizadeti in računajo v prvi vrsti na svoje neposredne koristi (Južnoafri-

ška republika jih namreč oskrbuje z vrsto strateških surovin). Srečanje voditeljev držav ali vlad neuvrščenih bo zato skoraj zagotovo pozvalo na odpoved gospodarskih in političnih stikov z režimom v Pretoriji. Tako kot ob podobnih sklepih v preteklosti pa bo potrebno počakati, v kakšni meri bodo tisti, ki imajo največ moči in vpliva, upoštevali ta poziv.

Kot vselej doslej bo na srečanju zelo dejavna tudi jugoslovanska delegacija. Pri tem pa moram upoštevati dejstvo, da je jugoslovanski glas v svetu danes veliko šibkejši, kot je bil v času Tita. Ne le zato, ker je Tito umrl, temveč tudi zaradi naših notranjih razmer. Gospodarska kriza, ki ji še ne vidimo konca, politične napetosti ter zatekanje k že zdavnaj preživelim metodam političnega in gospodarskega dela, vse to nam ne dviga cene v svetu. Tudi med neuvrščenimi ne. Svoj omajani ugled in vpliv si bomo najhitreje povrnili, če se bomo pošteno in odgovorno spopadli z vzroki za sedanje zagate. Pri tem bo koristno, če bomo prisluhnili, kako skušajo podobne težave premagati v nekaterih drugih neuvrščenih deželah.

Ludvik Škoberne

Ozimnica in sindikata

Ozimnica je vsaj uradno »pregnana« iz sindikalnega dela. Tu in tam pa se izvršni odbori sindikalnih organizacij lotijo tudi tega dela ter tako vendarle nekoliko ceneje poskrbijo za nekatere najnujnejše pridelke. Takšnih akcij je bilo v preteklosti veliko. Ozimnica in sindikalna veselica, pa še kakšen izlet, so bile v marsikateri organizaciji najpomembnejše naloge, po katerih je sindikat kar dolgo časa slovel, saj so bila druga vprašanja rezervirana za druge dejavnike v delovnih organizacijah.

Povsem normalno je bilo, v času neurejene preskrbe še posebej, da so sindikalni predsedniki potovali v zadruge, h kmetom ter se dogovorili za nabavo ozimnice. Zlata leta sorazmerno dobre oskrbe v trgovinah z nujnimi živili, tudi tistimi, ki zdržijo vso zimo, so kajpak skrčili skrb za ozimnico na minimum. Marsikje so prevzeli te posle v strokovnih službah delovnih organizacij, pa tudi trgovske organizacije so se prilagodile in po nekoliko zmernejši ceni priskrbele ozimnico.

V zadnjem času je moč opaziti ponovno oživiljanje »ozimnične aktivnosti«. V Bosni in Hercegovini so sindikati že predlagali, naj za ozimnico in kurjavo uvedejo posojila, kajti realno vse tanjše denarnice delavcev, zlasti še jeseni, ko je treba nakupiti tudi šolske potrebščine in nekatera jesenska in zimska oblačila, ne zadoščajo za enkratni in gotovinski nakup. Takšna povsem normalna pobuda za današnji gospodarski in družbeni trenutek je seveda hvalvredna, zato bi bilo prav gotovo dobro, če bi jo še kje posnemali, da bi ljudje lažje prebrodili verjetno najtežji mesec ali dva v letu.

Marsikdo bo seveda dejal, da je pobuda eno, organiziranje ozimnice, pa še celo prek sindikalne blagajne, nekaj drugega. Povsem prav bo imel, kajti v družbi morajo veljati pravila igre in odgovornega ravnanja z družbenimi sredstvi, kar velja tudi za sindikalno članarino. S tem pa seveda ni rečeno, da bi morali za vsako ceno onemogočiti samoorganiziranje delavcev s pomočjo izvršnih odborov za nabavo ozimnice ali pa celo pretiti tistim organizacijam združenega dela, ki se skladno z njihovo poslovno politiko odločajo za prodajo ozimnice pod nekoliko ugodnejšimi pogoji.

Dobro bi bilo, če bi se pristojni sindikalni organi v občinah in tudi v republikih v teh dneh vendarle malce več pozabavali z vprašanjem oskrbe ljudi, še posebej z ozimnico. Navsezadnje je to vprašanje zelo resna zadeva, pa tudi občutljiva, ki je ni mogoče kar tako zaobiti, češ, to ni naša naloga, naj svoje opravi trgovina.

Marjan Horvat

ČETRТА USKLADITEV POKOJNIN

Kakšnih 300.000 slovenskih upokojencev bo s 1. septembrom prejelo za deset odstotkov višje pokojnine, zraven pa še razliko za nazaj, od 1. januarja. To bo letos že četrta medletna uskladitev pokojnin z rastjo osebnih dohodkov, tako kot jo zahteva nova zakonodaja.

V Sloveniji je skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja prvič uskladila pokojnine z rastjo osebnih dohodkov 1. aprila za 15 odstotkov, mesec kasneje za 16 odstotkov in 1. julia še za 20 odstotkov. Skupaj z zadnjo uskladitvijo bo znašalo skupno povečanje pokojnin glede na rast oseb-

nih dohodkov v letu 1986 okrog 76 odstotkov. Sicer pa naj bi se letos – tako veleva zakonodaja – pokojnine povečala za 90 odstotkov dosežene rasti osebnih dohodkov v obdobju od januarja do septembra v primerjavi z enakim obdobjem lani.

Najnižja pokojninska osnova s polno pokojninsko dobo je nekaj čez 60.000 dinarjev, najvišja blizu 280.000 dinarjev, medtem ko velja povprečna starostna pokojnina za polno pokojninsko dobo 80.000 dinarjev. V enakem odstotku se usklajujejo tudi dodatek za pomoč in postrežbo in preživnine za varstvo kmetov. Za tokratno

izplačilo pokojnin je skupnost najela 23 milijonov kratkoročnega posojila.

Vprašanje zase pa so kmečke pokojnine, katerih višina se določa na začetku leta. Vse večja inflacija zahteva nekatere spremembe tudi pri odmeri kmečke pokojnine. Skupščina SPIZ, ki bo na začetku oktobra, naj bi zato nanovo določila kmečko pokojnino, ki velja zdaj 14.000 dinarjev. Nasploh pa lahko rečemo, da je letos gmotni položaj upokojencev stabilnejši, za kar gre zasluga tudi hitremu ukrepanju skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

M. F.

Amerika JUGO TOLČE REKORDE

Vodstvo Jugo-Amerika, kompanije iz New Jerseja, ki je sklenila »posel stoletja« z uvozom našega avtomobila jugo GV na ameriški trg, si mane roke. Julija so dosegli rekordno prodajo našega avtomobila. Prodali so kar 3.020 avtomobilov. Funkcionarji omenjene kompanije ugotavljajo, da je ta uspeh posledica uspešne reklame in cene, saj stane avtomobil le 3.990 dolarjev in je najcenejši avtomobil v Ameriki. Prav cena in pohvale kupcev povzročajo mnogo glavobola tudi največjim proizvajalcem, ki se s svojimi avtomobili srečujejo na ameriškem trgu.

Povsem druge težave pa imajo v Kragujevcu. Proizvodnja v Crveni zastavi se opoteka – zaradi nesolidnosti domačih kooperantov...

js

SREČNI JUGOSLOVANI

Zavod za raziskave trga je te dni objavil rezultate ankete, ki jo je opravil na vzorčnem številu občanov. Ker ankete nimamo v rokah, se naslanjamo samo na podatke »iz druge roke«. Ti pa pravijo takole: 18 odstotkov odraslih Jugoslovancev meni, da so srečni in so optimistično razpoloženi. Kar 51 odstotkov je bolj optimističnih kot ne, 19 odstotkov se jih med srečo in zaskrbljenostjo ni znalo odločiti, sedem odstotkov Jugoslovancev je potrutih in zaskrbljenih, trije odstotki pa menijo, da so razmere brezupne. Naj so takšni podatki že reprezentativni ali ne, se nam je ob njih utrnilo vprašanje: kdo so tisti »zanemarljivi« trije odstotki občanov, ki ždijo v brezupu? Ali so to občani, ki o razmerah ne vedo ničesar, ali tisti, ki imajo na voljo boljše podatke kot 70 odstotkov srečnih Jugoslovancev?

B. R.

OSEMNAJST TISOČ NOVIH DELOVNIH MEST

Po ocenah Gospodarske zbornice Slovenije je bilo v minulih petih letih uresničenih 172 skupnih programov, ki so 18 tisoč delavcem omogočili delo. V teh programih so združili 83,2 odstotka sredstev sklada, namenjenih za združevanje, oziroma 24,7 milijarde dinarjev. Tako je samoupravno združevanje dela in sredstev kot eden izmed dejavnikov za spodbujanje hitrejšega razvoja manj razvitih dokazalo svojo upravičenost in uspešnost.

V Sloveniji je še vedno živo prepričanje, da bi bili ti rezultati boljši, če bi združeno delo kot nosilec razvoja in združevanja imelo večjo vlogo. V praksi je namreč še vedno veliko preprek, od počasnosti vladajoče birokracije do lokalizmov in razdrobljenosti interesov, da ne govorimo o tem, kako posamezni programi obležijo po predalih tudi zato, da bi se denar medtem drugje obračal.

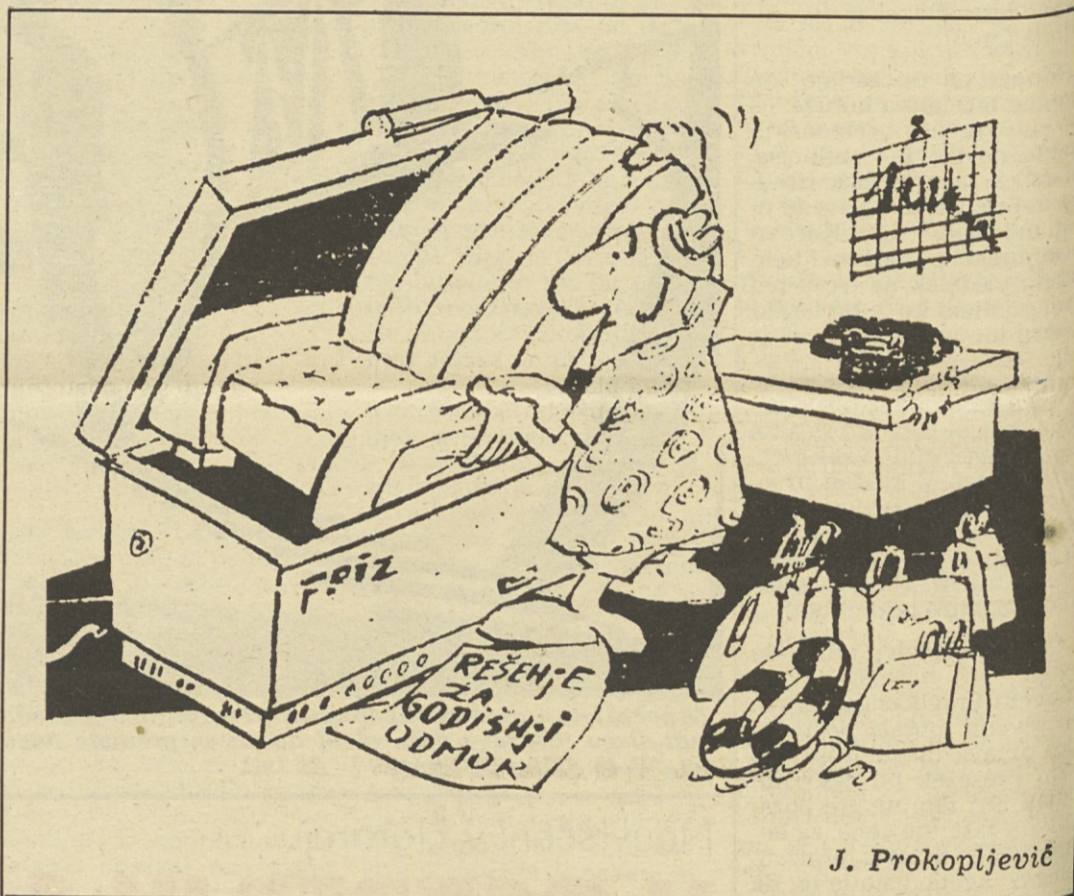
js

DOLGOROČNE ZAMISLI KRATKOVIDNIH

Z dolgoročnim razvojnim načrtom Ljubljane je predvideno, naj bi skozi republiško središče v bližnji prihodnosti spet škripal in cvilil tramvaj. Kajpak ne dobri, stari tramvaj, ki se ga živo spominjajo samo prebivalci srednjih let, ampak novi, sodobni tramvaj z normalno, se pravi železniško širino tračnic. Tramvaj bodo speljali ob sedanjih cestah (ali kvečjemu po sredini vpadnic) da ne bi oviral avtomobilskega prometa (kot so ga nekdanji tramvaji in trolejbusi). Zato pa bo treba – če bodo sprejete predvidene tramvajske trase – podreti nekaj hiš, med njimi nekaj dokaj novih. Arhitekti teh stavb niso videli dlje od svojega nosu, zamerljivo ugotavljajo planerji tramvaja (gre predvsem za stavbo skupščine občine Vič-Rudnik in zraven nje stavbo Medexa).

Ob tem se nam je utrnila misel za založniški podvig: zbrati in izdati, denimo zbornik vseh ali večine dolgoročnih rešitev, ki so jih uveljavili tisti, ki ne vidijo dlje od svojega nosu.

B. R.

POVZEMAMO • POVZEMAMO

VSAJ KDO BI MORAL ODSTOPITI

Če se načrtovalci zmotijo za kakšen odstotek v svojih predvidevanjih ali odločitvah o učinkih njihovih izračunov in sprejetih obveznostih, je to lahko razumljivo in tudi upravičeno. Toda kaj lahko rečemo, ko so odstopanja samo v šestih ali sedmih mesecih, in to brez nepredvidenih dogodkov, 20, 30 ali celo štiridesetodstotna. V svetu dobi takšen načrtovalec odpoved ali sam odstopi. Pri nas pa?

Ko Borba postavlja ta hišna vprašanja glede (ne)odgovornosti za to, da je v minulih sedmih mesecih naš izvoz manjši za milijardo dolarjev, kot so načrtovali v bivši zvezni vladi, dodaja, da

so predlagatelji novega deviznega zakona lani, ob podpori tudi nekaterih dejavnikov iz republik in pokrajin, obljubljali malodane zlate gore in doline, vendar pa je morala nova zvezna vlada že junija letos sprejeti ukrepe, da bi rešila vsaj tisto, kar se rešiti še da.

Zaradi tega, kar se je zgodilo (pa ne le z izvozom) danes nikogar ne boli glava. In vse to se bo dogajalo toliko časa, pravi Borba, dokler bo izvoz državna obveznost, ne pa ekonomsko razvojni interes gospodarstva, in vse tako dolgo, dokler se bodo v tej državi načrtovalci, predlagatelji in tisti, ki odločajo, le preseljevali iz zavoda za

plan v vlado ali banko, v delegatske skupščine in narobe.

Če je res, kar tudi je, da bodo letos pozitivni devizni učinki za državo zaradi nepričakovanih in ugodnih zunanjih dejavnikov znašali poldrugo milijardo dolarjev po enih izračunih in do dve po drugih, pa kljub temu ne bomo ustvarili niti polovice od načrtovanih 880 milijonov dolarjev plačilnega suficita, potlej bi vsaj kdo moral zapustiti položaj, s katerega ima vpliv na odločanje o gospodarskih pogojih, na oblikovanje posameznih delov ekonomske politike ali zakonov in ukrepov, po katerih bi se morali ravnati, piše Borba.

Sadovi gospodarjenja v prvem polletju: neugodna gibanja se nadaljujejo

PORABA TEMELJI NA NAPIHNJENEM DOHODKU

O poslovnih rezultatih v letošnjem polletju je pravzaprav težko govoriti. Ne le zato, ker gibanja niso ugodna, saj pravzaprav v nobeni postavki niso bili doseženi resolucijski cilji, vse omejitve pa smo krepko presegle, tako v rasti osebnih dohodkov in drugih oblikah porabe, cenah in inflaciji, uvozu itd. O sadovih je težko govoriti tudi zato, ker so na neki način nerealni, napihnjeni. Novela zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka, ki velja za vse periodične obračune in zaključni račun letošnjega leta, namreč omogoča delovnim organizacijam, da slab vpliv povečanja vrednosti zaloga ublažijo oziroma »pobotajo« z negativnimi različnimi razlikami in obrestmi posojil za obratna sredstva. Delovne organizacije lahko s tako »pridobljenim« denarjem povečajo celotni prihodek, namesto tistega dela poslovnega sklada, ki ga uporabljajo za obratna sredstva. Čeprav ni mogoče trditi, da to uporabljajo vse delovne organizacije, ampak predvsem tiste, ki se otepajo rdečih števil, je celotni prihodek verjetno napihnjen za kakih 25 ali pa še več milijard dinarjev.

Ponekod v združenem delu sami priznavajo, da so se ustrašili napovedanih ostrih omejitvenih ukrepov zvezne vlade (prvega svežnja) na področju porabe in osebnih dohodkov ter so zato v mejah dovoljenih

in napol dovoljenih (kot jim pravijo na SDK) posegov popravljali in večali dohodek. V to orožarno spadajo na primer spremembe vrednotenja zaloga ali zmanjšanje obračunane amortizacije in še katere druge. Zato je težko povsem verjeti izračunanemu podatku, da so porabljena sredstva rasla za dobrih pet indeksnih točk počasneje od celotnega prihodka in da je letos ugotovljeni dohodek za 116,2 odstotka višji od lanskega v prvem polletju. Vprašljivi so tudi podatki o letošnji izgubi, ki je v dokončnih finančnih obračunih za 8,5 milijarde dinarjev nižja, kot so jo v združenem delu napovedovali še tik pred periodičnim obračunom. Strah pred napovedanim omejevanjem osebnih dohodkov je tu prav gotovo opravil svoje.

Pravzaprav so dogodki ob ukrepih zveznega izvršnega sveta absurdni. Ker so bili sprejeti preprosto, v prvem polletju v ničemer niso uspeli vplivati na gospodarjenje. Toda »pomagali« so, da so v mnogih organizacijah združenega dela malce prikrojili podatke o rasti najpomembnejših ekonomskih kazalcev, da ne bi bilo treba vračati plač.

Kajpak bo škoda zato, ker gospodarstvo prikazuje napihnjeni dohodek – in od tega plačuje seveda vse družbene in druge dajatve – neprecenljiva. Ko bi se napihnjeni del pretil vsaj v posodobitev opreme, ki je v

slovenskem združenem delu v povprečju odpisana že 71-odstotno, bi še šlo. Toda preliva se v vse druge možne oblike porabe, v sisovske, občinske in državne proračune, od dobrih gospodarjev k slabim in seveda tudi v osebne dohodke. Tako z nerealnim denarjem povečani osebni dohodki že dolgo niso več edini vir za zbiranje sredstev za razne republiške ali zvezne namene, kot trdijo v izvršnem svetu. Ker niso (povsem) pokriti z dohodkom, so tudi davki, ki jih pobirajo od njih, inflacijski!

Težko je na omenjenem prostoru podrobneje pisati o letošnjih gospodarskih dosežkih, zato pogledimo samo tiste postavke, ki so pomembne za nadaljnji razvoj združenega dela. Razporeditev dohodka je bila takšna, da ključni cilj letošnje resolucije, vsaj ohranitev realne ravni akumulacije iz preteklega leta, ni bil uresničen. Še več, njen delež v dohodku se je letos zmanjšal na 19,8 odstotka (lani je še dosegel 23,5 odstotka), njena rast pa je za 27,7 odstotka zaostajala za rastjo dohodka. Ob tem moramo poudariti dvoje: da je letošnja akumulacija za 84 odstotkov višja od lanske, ki pa tudi s 40-odstotnim zaostajanjem v rasti z dohodkom ni ohranila svoje realne ravni iz leta prej ter da omenjeni 19,8 odstotni delež akumulacije v dohodku pomeni delež v razporejenem, a nedoseženem dohodku! Morda se bodo razmere

obrnile na bolje v drugem polletju, ko bodo začeli delovati ukrepi za umirjanje in preusmerjanje porabe...

Omeniti velja tudi, da o napovedani razbremenitvi gospodarstva še ni sledu, da pa so se mnoge prispevne stopnje povečale: povečalo se je kar 220 prispevnih stopenj prispevkov za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb (znižalo se jih je 90), uvedli pa so nekaj novih davkov. Tako so te obveznosti večje kar za 262 odstotkov, v rasti pa so dohodek presegle kar za 125,8 odstotka. Osebni dohodki in sredstva za skupno porabo so v prvem polletju presegli rast dohodka za devet odstotkov... Zato je o poslovnih rezultatih težko objektivno govoriti.

Boris Rugej

Direktorji so ljudje

Že takoj po govoru Ivana Žagarja na zadnji seji slovenskega Centralnega komiteja je bilo jasno, da njegovi predlogi, zlasti pa ocena, da so za sedanje gospodarske razmere krivi predvsem družbena nadstavanja, upravni in izvršilni organi v republiki in federaciji, ne bodo sprejeti z gromkim aplavzom. Žagar sicer ni zanikal mnogih slabosti v združenem delu, vendar je očitno – v skladu z znano tezo, da se gospodarski subjekti v danih razmerah vedejo smotno in da je od oblasti odvisno, kakšne družbene cilje postavlja in jih z ukrepi ekonomske politike tudi uveljavlja – hotel ostro razmejiti odgovornost. Kot človek iz prakse bržkone dobro občuti vso krivico, ki jo kot krivdo za slabe gospodarske razmere valijo na združeno delo. Bolj imaginarno kot ne je iskanje krivca v gospodarstvu samem, ko pa vlada vendar ne ve, kaj se bo zgodilo zaradi njenih ukrepov čez nekaj mesecev.

Nekaj tovarišev na seji CK ZKS se z Žagarjevo oceno ni strinjalo in lahko mirne vesti trdimo, da so ubirali pota, znana iz preteklosti, da vendarle »marsikaj drži, vse pa gotovo ni tako, kot meni Žagar. Pred nekaj dnevi nam je telefoniral direktor manjše delovne organizacije in napadel našega sogovornika v časniku, sicer sindikalnega funkcionarja, da spet udriha po direktorjih, grozi in pleteniči, namesto da bi vendarle za nekaj ur našel čas zanje in se pogovoril o tem, kaj bi sindikati radi in kako!? »Le povejte mi,« je dejal, »če poleg unitarizma, nacionalizma, separatizma, birokratizma in tehnokratizma (navadno sta slednji lastnosti povezani tudi z direktorsko funkcijo!) nismo ravno poslovodni delavci, glede na to, kakor se govori in piše, največji sovražniki ljudstva in samoupravljanja.«

Teza za razmislek, mar ne? Samoizpraševanje v družbenopolitičnih organizacijah in tudi v organih naše oblasti bi bilo na mestu, kajti vse pogosto dela politika iz poslovodnih delavcev in strokovnih služb »sovražnike« samoupravljanja in sistema, udrihamo počez in ne ločimo zrna od plev. Pravzaprav dobi človek včasih občutek, da če bi ne bilo nerazumevaločih ljudi v poslovodstvih (upoštevamo kajpak, da imajo v organizacijah združenega dela objektivno največjo dejansko moč!), v strokovnih službah delovnih organizacij in drugod, naša družba sploh ne bi imela težav. Če pa je deset odstotkov ljudi takih, ki ne spadajo med direktorje, ki se po takšnih ali drugačnih čudnih poteh kadrovske politike vrtijo na takšnih delovnih mestih, vendarle to niso vsi. Še več. Velika večina naših poslovodnih delavcev je članov ZK, dobrih delavcev, poštenih ljudi, in zaradi nekaterih si ne zaslužijo protisamoupravne etikete. S takimi pa seveda ni mogoče obračunati v javnih govorih in z udrihanjem počez, temveč s konkretno, trezno in odgovorno presojo in s pomočjo organiziranih socialističnih sil v ozdih, da se jih znebijo. Seveda pa je to težje politično delo kot sklepanje o kadrovskih inačicah pod mizo, odgovornejše dejanje, ki zahteva argumente in njihovo moč namesto diskvalifikacij. Zahteva pa še jasno besedo vlade in vodstev družbenopolitičnih organizacij, torej samoupravno potrjeno usmeritev v družbi, kar bo preprečilo, da je lahko nekdo zaradi muhavosti odločujočih enkrat malodane razredni sovražnik, čez nekaj časa pa ga lahko nekdanji kritiki nosijo na rokah in pojejo hvalnice njegovi sposobnosti. Tudi direktorji so ljudje!

Marjan Horvat

Podpredsednik zvezne vlade Miloš Milosavljevič v intervjuju za Tanjug:

VEČ EKONOMSKE PRISILE

Podpredsednik zveznega izvršnega sveta Miloš Milosavljevič je v intervjuju za Tanjug govoril o ukrepih tekoče in dolgoročne gospodarske politike. Pri tem je opozoril, da mora vlada do 5. septembra pripraviti teze o spremembah na posameznih področjih razvojne politike ali gospodarskega sistema.

»Pri sprejemanju junijskih in julijskih ukrepov,« je menil Milosavljevič, »smo poudarili, da gre za ukrepe, ki pomenijo prvi, nujni korak pri ustavitvi neugodnih gospodarskih gibanj, ki se zrcalijo v prepočasni rasti proizvodnje, padanju izvoza in vse večji inflaciji. Pričakovanja, po katerih naj bi neugodna gibanja lahko obrzdale samo z dolgoročnimi ukrepi, po našem mnenju niso realna. Prav zato smo morali poseči z ukrepi tekoče ekonomske politike, ki so v bistvu intervencijski ukrepi. Vendar tudi ti – med njimi imajo nekateri dolgoročni pomen – izhajajo iz dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije.«

Ko je govoril o področjih, na katerih so po mnenju zvezne vlade nujne korenite spremembe in ki jih je treba izpeljati do konca tega leta, se je Milosavljevič posebej ustavil pri obratnem sistemu. Menil je, da

moramo prav v njegovih sedanjih rešitvah iskati med drugim pomembne vire inflacije. Prav zato je treba opredeliti kategorijo izgubarjev in z uvajanjem realne cene dejavnikov proizvodnje (amortizacija, obresti, tečaj, realno vrednotenje dela) še naprej zaostrovati pogoje gospodarjenja. Prav tako je nujno potrebno spremeniti predpise o sanaciji in ukinitvi organizacij združenega dela, pri čemer je treba oblikovati takšne sistemske spremembe, ki bodo omogočile hitrejšo preusmerjanje proizvodnje. Po Milosavljevičem mnenju je treba ukiniti organizacije, ki že leta niso sposobne zagotoviti delavcem takšnih osebnih dohodkov, ki bi zadostovali za preživetje. V zvezi s tem pa so prav zanimive njegove naslednje besede: »Toda tega ne bomo mogli rešiti z ukrepi, če se ne bomo otrsli oportunitizma.«

Miloš Milosavljevič je tudi menil, da je nujno potrebno krepiti ekonomsko in socialno funkcijo davkov. Pri tem je izhajal iz dokumentov 13. kongresa ZKJ, ki do konca tega leta zahtevajo uskladitev dogovorov republik in pokrajin na področju davčnega sistema. Po Milosavljevičevem mnenju bi morali imeti enotno urejene

pravice, ki bi krepili enotnost jugoslovanskega trga in omogočili izenačene pogoje gospodarjenja. To je, kot je rekel, razredno vprašanje, ki ne trpi odlaganja.

Podobno velja tudi za sistem prispevkov, pri čemer je treba gospodarstvo razbremeniti in sicer tako, da bomo bolj obdavčili prihodke od imovine ter druge prihodke prebivalstva. Kot je dejal Milosavljevič, bo vlada septembra pripravila predloge za uvedbo progresivnega obdavčevanja inflacijskega dohodka.

Milosavljevič se je v pogovoru za Tanjug precej opiral na sklepe 13. kongresa ZKJ. Tako je med drugim dejal, da so v skladu z opredelitvami 13. kongresa ZKJ tudi nujne spremembe v sistemu delitve dohodka in osebnih dohodkov. Gre za utrjevanje ustavnega položaja delavcev pri odločanju in razpolaganju z dohodkom in sredstvi družbene reprodukcije, pri čemer je treba uresničiti načelo, po katerem so osebni dohodki odvisni od rezultatov tekočega in minulega dela. Da bi sklepe 13. kongresa ZKJ lahko uresničili v praksi, moramo po mnenju podpredsednika zvezne vlade še do konca tega

leta sprejeti ustrezne zakonske in samoupravne akte.

Posebej so zanimiva tista Milosavljevičeva razmišljanja, ki po svoje govore o tem, kako kani vlada zajeziti domala trištevilično inflacijo. Dejal je: »Če izhajamo iz tega, da je bistveno zmanjšanje inflacije ena izmed temeljnih nalog gospodarske politike, potem so nujne tudi spremembe v sistemu družbenega nadzora cen. Potrebno je zagotoviti njegovo učinkovito delovanje. Prav tako moramo ob krepitvi tržnih meril oblikovati tudi učinkovit mehanizem, s katerim se bomo lahko uspešno postavili po robu monopolnemu vedenju na trgu. S tem v zvezi bomo predložili spremembe in dopolnitve zakona o sistemu družbenega nadzora cen in zakona o odpravi nelojalne konkurence in monopolnih sporazumov.«

»Nedvoumno se bomo,« je na koncu pogovora poudaril podpredsednik zvezne vlade, »leta 1987 soočili z nadaljnjim zaostrovanjem pogojev gospodarjenja, v katerih ne bomo mogli več trošiti neustvarjenega. Na boljše gospodarjenje bomo skušali vplivati predvsem z ekonomsko prisilo in manj z administrativnimi ukrepi. Vse to nas mora voditi k učinkovitejšemu jugoslovanskemu gospodarstvu in k takšnemu položaju delovnega človeka, v katerem njegov osebni in družbeni standard ne bo odvisen od volje tega ali onega državnega organa ali tržne stihije, temveč od njegovega dela in dela njegove organizacije, ki ga bomo merili z merili bolj odprtega jugoslovanskega tržišča.«

Iz intervjuja Marije Todorović, predsednice Sveta ZSJ, za Nedeljnju Dalmacijo

SINDIKAT NI BOLJŠI NE SLABŠI OD DRUGIH

– Glede na vaš temperament in dolžnost, ki jo opravljate, ste se ostro odzvali na poplavo trditve, da je vsem, vsakomur in povsod težko in da bo tako tudi v prihodnje ter da nihče,

posebno ne vodilni s svojimi nastopi v javnosti, ne pove, do kdaj bo tako, kot je.

»Oni bi morali videti dlje in poznati prihodnost, ki nas čaka. Toda bilo nam je, pre-

pričana sem in mnogi se tega spominjajo, še teže. Rešitve pa smo našli tako, da smo iskali perspektive, zato smo lahko premagali težave, ki so nas tedaj pestile. Vsi, s katerimi sem se pogovarjala, so mi rekli: ko človek vidi, da je težko, in ve, da mu bo jutri še težje, pri tem pa ne vidi, kakšen bo položaj »p jutrišnjem«, ni motiviran za večji trud. Imamo razvojne prvine, ki kažejo, da bi boljši jutri lahko dosegli, vendar ne moremo verjeti, da bodo ljudje zdržali ob obljubah, in se pri tem dan za dnem prepuščevali, da so prazne.

– Družbeni dogovor o dohodku je bil do nedavnega eden izmed najpomembnejših listin, kot smo pri sprejemanju trdili, ga podpisali in lepo spravili v predale. V zadnjih nekaj mesecih smo s tem dogovorom kljub temu nekaj premaknili?

»Družbeni dogovor smo sprejeli leta 1984 in mnogi so ga dali v predale. Predvsem mislim na vse podpisnike te listine in menim, da bi morali slehernega podpisnika spomniti na to ter ga prisiliti, da pogleda, kaj je tedaj podpisal in še posebno, kaj se je od podpisanega uresničilo. Šele tako bi lahko ugotovili, da precej nalog ni bilo izpolnjenih, zlasti pri prido bivanju dohodka ne.«

– Slišati je tudi tezo, da so osebni dohodki krivi za nizko akumulacijo in precejšnjo inflacijo. Upala bi

si reči, da je to samo ena izmed demotiviranosti za delo?

»V svetu ZSJ smo jasno povedali, da takšna ugotovitev ne more biti sprejeta, niti točna. Osebni dohodki so zadnjih pet let realno padali in letos so prvič, glede na lani, pokazali komaj kakšno povečanje, in takoj so nekaterim padli v oči, da so jih razglasili za vzroke inflacije in nizke akumulacije.«

Sindikalni žig na paketu ZIS

– Svoje nezadovoljstvo delavci v zadnjem času vse bolj izražajo s prekinitvami dela? Rekli ste, da jih doživljate kot nekakšen izredni sestanek. Zakaj potrebujemo »izredne sestanke«, če pa bi lahko pred tem uporabili »redne«?

»Prekinitve zdaj niso tisto, kar so bile včeraj, ko smo jih razlagali z nerazvitim samoupravljanjem in slabo obveščenostjo. Ti so danes v večini primerov nepripravljenost delavcev, da bi se lotili naporov in stopili v novo obdobje tehnološke revolucije. Mnogi bi raje ohranili obstoječe stanje in obstoječe odnose in seveda lasten položaj v njih. Glede na različna mnenja o prekinitvah – ne govorim pa o podrobnih razčlenitvi števila in vzrokov zanje (analiza bo izdelana za prvih šest mesecev in o njej bomo razpravljali na seji sveta) – menim, da nihče, če je povezan z neko proizvodnjo in živi od tega dela, pri tem pa je o vsem dobro obveščen, ne more biti pasiven ali tako – s pritiskom – reševati problemov.«

– Prve svežnje Zveznega izvršnega sveta smo odprli. Kaj nas čaka jeseni in koliko je vodstvo sindikata sodelovalo pri »pakiranju«?

So tudi taki, ki hočejo sindikatu očitati, da je zlagal vsebino in »zavezal pentljo« vsakemu izmed teh svežnje. Z načinom dela v našem svetu smo poskušali zagotoviti pogostejše in bolj neposredno obveščanje o

tem, kaj pripravlja Zvezni izvršni svet, po drugi strani pa zagotoviti tudi to, da bi imel ZIS pred sprejemanjem odločitev stališče sveta, zlasti do tistih vprašanj, do katerih ima sindikat svoja stališča ali bi jih moral imeti. Največ različnih mnenj o vlogi sindikata je bilo pri tako imenovanem zakonu o plačah. Ze od vsega začetka je svet zagovarjal stališče, da ne moremo na polovici leta in pri takšnih gospodarskih težnjah sprejeti zakona, ki popolnoma onemogoča subjektivno akcijo, že vgrajeno v sistem dogovarjanja na tem področju, in urejati vse to z administrativnim načinom odločanja. Menili smo tudi, če bo zakon sprejet, da je treba zagotoviti družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje, subjektivno akcijo na tej ravni pa mora podpirati tudi ta zakon. Drugo, za kar smo se zavzemali, je bilo to, da morajo tisti, ki sodelujejo pri družbenem dogovarjanju in samoupravnem sporazumevanju, sami prevzeti odgovornost za raven akcionacije v tretjem četrtletju, vse do zaključnega računa za to leto. Če se niso držali samoupravnih sporazumov, naj spravijo svoj osebni dohodek in druge kazalce gospodarjenja na raven, ki so jo sami podpisali. Vse to iz še enega preprostega razloga: podpisano je treba izpolniti, ker je to potrjeno stališče do odnosov pri razporejanju dohodka. Pokazalo se je, da so nekateri kolektivi glede na mogočo raven osebnih dohodkov v ugodnejšem položaju, če ravnajo po zakonu. Ne glede na to, kolikšno je število organizacij združenega dela, ki jim zakon ustreza, tako vedenje vzbuja slabo voljo, ker gre spet za to, da se vsakdo vede, kakor želi.

Toda upoštevati moramo, da je skupščina ta zakon sprejela po hitrem postopku, takrat pa smo vsi imeli samo ocene. Zdaj bomo lahko predlagali spremembe zakonskega besedila, zato da bi se še trdneje obdržali na položajih, ki smo jih sprejeli kot družbeno dogovorjeno politiko.

Tudi dogovorjenih rokov se morajo vsi podpisniki dosledno držati, mi pa bomo, ko bodo znani vsi podatki, predlagali dopolnitve zakona.«

– Gospodarjenje, dohodek in osebni dohodek, razvojni načrti za daljše ali krajše obdobje so nujno povezani z zaposlovanjem, zaposlenostjo ali brezposelnostjo?

»Dogovorili smo se, da bomo o zaposlovanju razpravljali tudi v sindikatu, in to pred sprejetjem resolucije za leto 1987. Poleg tega je nujno, da ima sindikat svoje stališče do davčne in socialne politike, zlasti zato, ker bi morali socialno politiko gledati kot socialni razvoj.

V državi je zdaj okoli milijon nezaposlenih. Vse republike, pokrajini in občine so sprejele družbeni dogovor o zaposlovanju. Obdelali smo ga, izdelani so programi na ravni vseh družbenopolitičnih skupnosti in zdaj jih je treba izpolnjevati. Kljub temu pa še naprej zagovarjamo stališča, ki jih ni v programu in ne izpolnjujemo tistega, za kar smo se dogovorili in kar smo načrtovali. Sindikat je v svojih listinah zapisal, da je treba o dolžni delovne dobe, delovnega dneva in delovnega časa kot o neizkoriščenih možnostih govoriti glede na razmere za delo, težavnost in zapletenost del, in to je lahko poleg kreativnosti in iznajdljivosti edino merilo za določanje dolžine delavnika in delovne dobe. Na Hrvaškem so izbrali petdeset delovnih organizacij, ki bodo preverile možnosti za krajši delavnik in spremljale vse druge kazalce proizvodnje in njenih dosežkov, v Srbiji pa mora po zakonu vsaka organizacija, ki dela v posebnih razmerah, delati v več izmenah. Ne glede na to, katero smer bomo izbrali, morajo organizacije združenega dela raziskati vse možnosti za skrajšanje delovnega časa, s tem pa se normalno odpira prostor za zaposlovanje novih delavcev.

Jadranka Samokovlija-Dragičević

Prekinitev dela v Metalni in Piku

POVSOD V OSPREDJU PLAČE

V kolektivih, v katerih si »upajo« deliti nižje osebne dohodke, prihaja do izbruha nezadovoljstva.

Te dni sta kar dve prekinitvi dela presenetili odgovorne delavce v ozidih in dežurne v občinah v mestu pod Pohorjem. V torek so dopoldne stavkali delavci mariborske Metalne (tozd Tovarne investicijske opreme), popoldne pa delavke Pikovih tozdov Perilo in vezeni. V obeh primerih naj bi šlo za nizke plače delavcev, pozneje pa so prišle na dan še druge težave.

Okrog 230 delavcev Metalne je bilo nezadovoljnih, ker so bile julijske plače precej manjše od majskih in junjskih, čeprav jim je direktor temeljne organizacije na protestnem sestanku razložil, da so maja in junija vsi delali po 12 ur na dan (tako so se namreč samoupravno dogovorili, ker imajo veliko dela) in da so bile plače več-

je zaradi več delovnih ur, nadur in drugih dodatkov. In ker so julija začeli spet z normalnim osemurnim delovnim časom, se to zdaj pozna v kuvertah. Čeprav so vsi govorili o nizkih OD, pa je julija zaslužilo v tem tozdu (ki zaposluje 1670 delavcev) okrog 98 delavcev nad 200 tisoč, okrog 194 delavcev nad 150 tisoč, kakih 600 delavcev nad 100 tisočakov brez dodatkov. Pogovor z nezadovoljnimi delavci je trajal tri ure, dogovorili pa so se, da bodo poskušali vrednost obračunske točke povečati na koncu meseca, ko bodo imeli na mizi poslovne rezultate. Na zboru delavcev, ki naj bi bil 29. t. m., jim bodo sporočili, ali je kaj stvarnih možnosti za povečanje plač.

Delavkam mariborskega Pika je zavrela kri, ko so nekatero dobile samo okoli 50 tisočakov mesečne plače. Zato bi naj bil »kriv« letni

dopust, na razširjenem sestanku sindikata in družbenopolitičnih organizacij tovarne pa so vodilni povedali, da jih skrbijo predvsem slabi poslovni rezultati, ki so posledica izvozne zakonodaje v začetku leta. Zdaj torej plačujejo za zgrešeno izvožno politiko, ki jo nova vlada zdaj interventno izboljšuje. Tudi v tem kolektivu so se dogovorili, da povečanih plač ne bo, če ne bodo temeljile na dobrih poslovnih rezultatih. Počakali bodo torej do konca meseca, takrat pa bodo videli, kaj se da napraviti, da bi plače delavkam vendarle nekoliko povečali.

Precej vroče krvi je bilo tudi v tovarni železniških vozil Boris Kidrič v Mariboru, saj tudi tam niso preveč zadovoljni s plačami. Na srečo pa se nezadovoljstvo v tem kolektivu ni spremenilo v prekinitev dela.

Srečko Logar

ŽELENI MINIMALNI OSEBNI DOHODEK

V hrvaškem sindikatu zdaj izračunavajo najnižji osebni dohodek, ki naj bi zagotavljal minimalno življenjsko raven. Računi so pokazali, da le-to lahko zagotovi 66.910 dinarjev mesečnega dohodka. Takšen dohodek pa si mnogi delavci lahko le želijo.

Izdelavo metodologije za določanje najnižjega osebnega dohodka je svet Zveze sindikatov Hrvaške oziroma njegova komisija za življenjske in delovne razmere zaupala Zavodu za samoupravljanje. Izdelava takšne metodologije je sicer naloga sindikata, ki mu jo določa republiški dogovor o dohodku, izhodišče zanjo pa je stališče, po katerem je najnižji osebni dohodek planska kategorija in kazalec upravičenosti dela z družbenimi sredstvi in obenem dokaz upravičenosti obstoja organizacije združenega dela. Glede na to, da je podlaga za izračun najnižjega osebnega dohodka minimalni življenjski standard, obravnavamo takšen osebni dohodek kot socialno kategorijo in zanjo se vztrajno zavzema sindikat.

Po metodologiji, za katero se zavzema sindikat Hrvaške, se pri izračunavanju najnižjega osebnega dohodka upoštevajo tri merila: minimalna življenjska raven, rast življenjskih stroškov in količnik zaposlenosti štiričlanske družine. Pri tem

izhajajo iz družine z dvema zaposlenima (statistično je to 1,7) in dvema otrokoma. Niso pa sprejeli prvotnih predlogov, da bi pri izračunavanju najnižjega osebnega dohodka upoštevali tudi tako imenovane ostale prihodke, ker menijo, da bi moralo prav delo v rednem delovnem času biti osnova za obstoj vsakega delovnega človeka. Po metodologiji, ki jo je pripravil Zavod za samoupravljanje, zdaj delajo tudi preračune. Ugotovili so na primer, da je moral biti marca letos na Hrvaškem minimum življenjske ravni za štiričlansko družino 100.750 dinarjev. Povprečni osebni dohodek v prvem trimesečju letos je bil 65.820 dinarjev, če pa upoštevamo, da je količnik zaposlenosti 1,7, je povprečna družina imela na leto 111.908 dinarjev.

Če k temu dodamo tudi podatek, da znaša osebni dohodek v skupnih prejemkih (spet povprečne družine) 83,3 odstotka, dobimo znesek skupnih, spet povprečnih, prejemkov okrog 134.000 dinarjev, kar je več, kot je potrebno za minimum življenjske ravni.

To so seveda samo statistični računi, če pa jih bo mogoče uporabljati v vseh delovnih kolektivih v republiki, pa bo pokazala praksa.

V. M.

OD v tekstilni industriji

BO TEKSTILCE OPLAZIL BIČ INTERVENTNEGA ZAKONA

Slovenija je poleg Hrvaške edina med republikami in pokrajinama sprejela družbeni dogovor, s katerim je uravnala izplačevanja osebnih dohodkov. Toda nekateri panožni sporazumi, ki urejajo to področje, z njim doslej niso bili usklajeni. Med temi je tudi sporazum, ki so ga pred časom sklenili slovenski tekstilni industriji. Zdaj jim zato grozi, da jih bo oplazil bič interventnega zakona, ki zahteva vračilo izplačanih osebnih dohodkov, če ti niso v skladu z rastjo dohodka in akumulacije.

Tekstilna industrija ima, tako kot druge, svoje posebnosti. In te upošteva tudi nji-

hov panožni sporazum o osebnih dohodkih. Vemo pa, da so tekstilci dolga leta dosegali dobre poslovne rezultate deloma tudi na račun nizkih osebnih dohodkov zaposlenih, medtem ko so se v nekaterih drugih delih gospodarstva brez pomislekov zadolževali. Da je res tako, dokazujejo tudi številke o povprečnih izplačanih osebnih dohodkih. V slovenskem gospodarstvu je to povprečje zdaj doseglo 93.709 dinarjev. Med tekstilci pa je v skupini, ki ima najvišje povprečje, med njimi doseglo komaj 79.457 dinarjev. To je več kot 15 odstotkov manj od povprečne-

ga osebnega dohodka gospodarstva v Sloveniji.

Sicer pa so se povprečni osebni dohodki v tekstilni industriji v prvih šestih mesecih gibali med 50.377 dinarji, kolikor so imeli v kočevski Tekstilani, in 125.734 dinarjev v kranjskem IBI. Večina povprečnih osebnih dohodkov se giblje med 60 in 80 tisoč dinarji. To pa je, roko na srce, slabo. Zlasti, če pri tem upoštevamo, da je to plačilo za normalno delo in normalno produktivnost. Pri tem so delavcem kaj malo v uteho tolažbe, da bi jim v primeru, če bi bilo treba znižati te, že tako slabe osebnih dohodke, lahko priskočili

na pomoč razni občinski in republiški skladi, če pri tem vedo, da z normalnim delom niso sposobni zaslužiti za normalno življenje. Paradoksalno pri vsem tem je to, da bi interventni zakon udaril najbolj po tistih proizvajalcih, ki so nadpovprečni izvozniki. Ti so namreč največ škodo pri dohodku pretrpeli zaradi obotavljajoče se tečajne politike in zmanjšanih izvoznih spodbud v prvem polletju letošnjega leta. Že preprost račun je na primer pokazal, da bi bombažarska skupina ob tečaju, popravljenem za 10 odstotkov (popravku, ki ga je prinesla prva skupina ukrepov, s katerimi naj bi izboljšali položaj gospodarstva) in takšnih izvoznih spodbudah kot veljajo zdaj, pridobila kar 1,3 milijarde dinarjev dohodka. Tako pa imajo tekstilci, ki so letos na konvertibilne trge izvozili za skoraj desetino več kot lani, kar je precej boljše od povprečnega uspeha gospodarstva, slabši dohodkovni rezultat in s tem seveda tudi težave z osebni dohodki.

Ko bo panožni sporazum usklajen z republiškim dogovorom (to se bo po sindikalnem načrtu zgodilo septembra) in akti v delovnih organizacijah s popravljnim sporazumom (kar najbrž ne bo pred novim letom), se bodo tekstilci in seveda tudi vsi drugi srečali še z eno ugodnostjo. Zakon namreč dopušča, da tisti, ki družbenih dogovorov nima-

jo podpisanih, vštejejo v akumulacijo tudi obresti (kar je sicer smešno, saj je jasno, da so te strošek) in si na ta račun lahko zlasti bolj zadolženi, kar krepko popravi osebne dohodke. Drugi se morajo ravnati po dogovoru. In v slovenskem natančno piše, kaj spada v akumulacijo in kaj ne. Če torej v Sloveniji tega dogovora ne bi imeli, bi lahko tekstilci osebne dohodke popravili za približno polovico, tako pa jim grozi, da jih bodo morali nekateri med njimi celo zmanjševati.

Po hodnikih se sliši, da bomo na oltar interventnega zakona žrtvovali približno

enaest organizacij iz slovenskega gospodarstva (kako bodo izbrane, je zavito v temo). To seveda kaže na to, da se tudi to pot juha ne bo pojedla tako vroča, kot je bila skuhana, kar pa konec koncev ni zdaj več nobena posebnost. Kljub temu pa je jasno, da bodo tisti, ki jim je ponujeno, da si z vključevanjem obresti v akumulacijo lahko izboljšajo osebne dohodke, to z obema rokama zgrabili. Da gre pri tem za negospodarno prerazporeditve dohodka k tistim, ki radi segajo po vseh mogočih posojilih, pa očitno nikogar preveč ne moti.

Vera Avšič

TEGOBE MLADINSKEGA TURIZMA

Čeprav smo na vrhuncu sezone, o mladinskem turizmu nimamo kdo ve kaj povedati – poroča Tanjug. Dolga leta je bil ta na robu družbene pozornosti, zato je zdaj na dlani, da zanj brez temeljitih reform kratkoma ni izhoda. Odkar se je v državi pred tremi desetletji začel razvijati komercialni turizem, se položaj mladinskega – in to ne le ob jadranski obali – nenehno slabša.

Žal temu ne gre oporekati. Ko so počitniški domovi za otroke in mladino izgubili trajne vire financiranja, pač niso mogli držati tekme z neizprosni zahtevami trga na področju tako imenovanega komercialnega turizma. Z ukinitvijo proračunskega načina financiranja in izgubo statusa »objektov posebnega družbenega pomena« so se znašli v dokaj nezavidljivem položaju. Imeli so le dve možnosti: prilagoditi se novim pogojem za poslovanje ali pa zapreti vrata svojih letovišč. Večina se je odločila za slednje. Poslovanje po dohodkovnem načelu pa je, podobno kot za večino Jugoslovanov, tudi za našo mladino malce predrago. Vsaj tako kažejo izkušnje.

To, ker se dogaja na območju vse domovine, se tudi v slovenskem Primorju. V ankaranskem študentskem letovišču v neposredni bližini Kopra je te dni sicer zelo živahno, toda dve tretjini gostov predstavljajo upokojeanci z vnuki, ostali pa so mimoidoči, ki so se ustavili za noč ali dve. Kot poroča novinar Borbe, na začetku druge polovice avgusta v ankaranskem letovišču ljubljanskih študentov ni bilo niti enega visokošolca!

Ali so sporne cene? Celotna dnevna oskrba velja te dni za študente, ki prebivajo v bungalovih, 2700 dinarjev, medtem ko je taborjenje za okroglo tretjino cenejše. Za ostale goste je življenje v tem slovenskem letovišču razumljivo malce dražje. Toda res, samo za spoznanje dražje.

To, kar je za študente drago, mnogi se morajo prebijati le z dvajsetimi ali petindvajsetimi tisočaki na mesec, je seveda za druge prava bagatela. Zato ni naključje, da je ankaranski kamp poln drugih ljudi. Upokojeincev, Italijanov in prehodnih gostov.

»Če bi morali živeti le od študentov, če ne bi bilo drugih turistov, bi morali naše letovišče že davno zapreti...« pravi upravnik Marjan Bernobič. Mladih je tu iz leta v leto manj, letovišče pa mora plavati na površini z lastnimi močmi, saj živi brez dotacij. Zato smo odprli nastejaj vrata tudi tujim gostom...

UL

Koliko so zaslužili delavci mariborskega Metalprim inženiringa prejšnji mesec?

PLAČA, DEBELA 530 TISOČAKOV

Ker dobivajo delavci mesečno akontacijo osebnih dohodkov v višini 80 odstotkov redne plače, so jim ob polletju izplačali še obračun – posamezniki so dobili celo 300 tisočakov obračuna.

V mariborski delovni organizaciji Metalprim inženiring, v kateri 38 povprečno visoko izobraženih delavcev projektira, svetuje in opravlja projektne naloge, so delavci pred dnevi dobili kar zajetne plačilne kuverte. K redni mesečni plači so jim primaknili še znesek obračuna plač za prvo polletje in tako je na primer vodilni projektant nesel domov 538 tisočakov, njegov kolega 510 tisočakov in takoj naprej. Nekateri so torej dobili poročila za 300 tisočakov, drugi spet manj, posamezniki, ki niso izpolnili načrtovalnih nalog, pa nič.

Izplačila osebnih dohodkov smo opravili tako, kot imamo zapisano v naših sa-

moupravnih aktih. Mesečno dobijo naši delavci akontacijo OD v višini 80 odstotkov redne plače, ko je delo do konca opravljeno in obračunano, pa ima vsak pravico do obračuna. Ker so nekateri močno prekoračili svoje delovne obveznosti, so tako dobili tudi višje obračune. Problem pa je z delavci, ki ne dosejajo rednih delovnih nalog; to so zdaj močno čutili v žepu, jer pojasnjeval visoke OD Jože Vlah, namestnik direktorja Metalprim inženiringa.

Delovna organizacija je po polletnih gospodarskih rezultatih med uspešnejšimi kolektivi v Mariboru. Celotni dohodek so povečali (vsi v primerjavi z enakim obdobjem lani) za 179 indeksnih točk, čisti dohodek za 226, dohodek delavca za 234, ob tem pa še zmanjšali število zaposlenih za tri delavce. Lanski neto povprečni OD ob polletju je znašal

52 tisočakov, letošnji pa je že poskočil na 118 tisoč dinarjev.

»Če upoštevamo izplačila poročila, je povprečni OD za sedem mesecev letos denimo direktorja 200 tisočakov, projektantov 228 tisočakov, projektanta 143, tajnice direktorja 110, telefonista (najnižji OD) okrog 65 tisoč dinarjev. Kot vidite, povprečki niso pretirano visoki, obračun OD ob polletni bilanci pa vsem delavcem »pripada«, in sicer po metodologiji obračunavanja plač, ki smo jo samoupravno sprejeli«, je sklenil Jože Vlah.

Bržkone ne bo nič narobe z izplačanimi OD v Metalprim inženiringu, v katerem imajo nadpovprečno dobre gospodarske rezultate, kot sami ugotavljajo in v takšnih kolektivih lahko delavcem pač režejo debelejši kos kruha. To bo verjetno potrdila tudi inšpekcijska služba

mariborske službe družbenega knjigovodstva, ki smo jo srečali v tem kolektivu. Vsekakor pa ni sprejemljiv tak način izplačila, kakršnega so uporabili v tem kolektivu – v eno plačilno kuverto so namreč stlačili kar dve izplačili. Zato tudi držijo govorice, ki se naglo širijo po Mariboru, da so delavci Metalprima zaslužili prejšnji mesec 50 ali več starih milijonov, in ali je to sploh še mogoče.

Poračuni, obračuni ali izplačila razlik za nazaj bodo vselej »sporni«, če jih bomo v visokih zneskih dodajali k rednim mesečnim izplačili. Poračun, višji kot mesečna plača, pa je že nasploh problematičen.

Oglasili smo se tudi na občinskem sindikalnem svetu Maribor Rotovž in Branka Jurak je tako komentirala izplačila delavcem Metalprim inženiringa: »Takšen način poročunavanja plač ni sprejemljiv, posebno ne, ko gre za zneske, višje od redne mesečne plače. Sindikati zagovarjamo stališče, da bi naj bila mesečna akontacija OD čim bližja vrednosti opravljenega dela, obračuni pa bi se naj praviloma opravljeni izključno po zaključnem računu. Seveda se bomo oglašili v Metalprim inženiringu in pogledali, zakaj je prišlo do rekordno izplačanih OD«.

Srečko Logar

INTEGRIRANI MARKETING V NABAVI

avtor: Mirko Bunc

Vprašanja, povezana z marketingom nabave, se stopnjujejo vzporedno z velikostjo posamezne delovne organizacije, zato so različna v majhnih, srednjih in velikih organizacijah.

Ker je nabava ena temeljnih poslovnih funkcij sodobnih delovnih organizacij, je to delo napisano z namenom, da bi pomagalo delavcem v združenem delu, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z nabavo dejavnostjo. Prav tako naj bi pripomoglo k razumevanju nabavno-tržne funkcije in nujnosti uporabe integriranega marketinga nabave pri uspeš-

nem vodenju in opravljanju le-te.

Pri sestavljanju te knjige je avtor, redni profesor za politično ekonomijo in marketing na Univerzi v Mariboru, upošteval domačo in tujo literaturo s tega področja, oziral pa se je predvsem na konkretne potrebe delavcev v združenem delu. Te je ugotovil med opravljanjem svetovalnih in strokovno-izobraževalnih akcij v mnogih delovnih organizacijah. cena 1.895 din.

Brežice

OB POLLETJU BREZ IZGUB

V teh nestabilnih pogojih gospodarjenja, ki so v delo-čeni meri odraz vsesplošne socializacije in administrativnega uravnavanja gospodarskih tokov, pri katerih se prebijajo v ospredje takšni ali drugačni interesi posameznih nacionalnih ekonomij, seveda ni lahko prepoznati kakovostnih dosežkov.

Je že tako, da si lahko danes zelo uspešen, kar pa se že čez noč z novim interventnim posegom utegne preleviti v neuspešnost, v izgube, v zaostajanje za resolucijskimi cilji. Značilen dokaz za to so, denimo, mnogi izvozniki, ki smo jih še lani šteli za paradne konje gospodarstva, zdaj pa ugotovljamo, da je z novo devizno zakonodajo in z letošnjim nerealnim tečajem marsikdo presedlal s konja na osla, postal kršitelj resolucije na področju osebnih dohodkov... Prav zato moramo (ne)uspešnost nekega občinskega (v našem primeru: brežiškega) gospodarstva je-

mati z določenimi rezervami.

Glas o uspešnosti gospodarstva na stičišču Save in Krke se je začel širiti po letošnjih šestmesečnih bilančnih podatkih. Za marsikoga so bili brežiški dosežki veliko presenečenje, saj so Brežičani še lani nemočno vili roke nad dokajšnjim številom svojih izgubarjev, nad mačehovskim odnosom matičnih organizacij do svojih »izpostav« v Brežicah, nad programsko neperspektivnostjo... Z izgubami so se v tej občini otepali še po letošnjem prvem trimesečju (Trimo-tozd Dobova, Salanit-tozd Opekarna Rudnik, Invalidske delavnice...). In zdaj zanimivost: ob polletju v Brežicah ni bilo niti enega izgubarja več. Gledano skozi občinski plot so zabeležili 91 odstotno rast skupnega prihodka. Ker je počasneje rasel odstotek pri porabljenih sredstvih (86), lahko govorimo o povečanju ekonomičnosti poslovanja. Amortizacija je rasla nad predpi-

sano mejo (96 odstotkov). Dohodek je bil kar za 117 odstotkov večji kot v enakem lanskem obdobju, osebni dohodki pa za 123 odstotkov; ti znašajo za letošnjih prvih šest mesecev povprečno le 80.244 dinarjev, kar je še vedno približno nekaj nad 12.000 dinarjev za republiškim povprečjem. Osebni dohodki so v Brežicah še vedno najnižji v regiji. Izvoz so povečali le za 76 odstotkov (v dinarjih kajpak), na konvertibilni trg pa samo za 5 odstotkov, kar pomeni realni padec.

Vidimo torej, da tudi tokrat le ni vse zlato, kar se sveti, saj bi ugodne rezultate v določeni meri lahko pripisovali manjšemu izvozu in nižjim osebnim dohodkom, ki pa vendarle kažejo težnjo po zadovoljivem povečevanju.

V pogovoru na brežiškem izvršnem svetu nas je predvsem zanimalo, čemu na občini pripisujejo letos ob polletju veliko ugodnej-

še poslovne rezultate kot drugokrat. Sogovornici na izvršnem svetu sta na prvo mesto postavili urejevanje razmer v posameznih delovnih organizacijah, ki imajo sedeže zunaj Brežic (Trimo, IMV) in boljšemu delu, izrabi opreme ter izkoriščanju notranjih rezerv nasploh. Bolj malo pa gredo lahko po njunem mnenju ugodnejši rezultati na rovaš spremenjene strukture gospodarstva.

Podrobnejši pregled teh rezultatov daje zanimivo sliko. Pri tem velja omeniti

predvsem brežiško Tovarno pohištva, ki izvozi kar 60 odstotkov vseh svojih izdelkov (Kanada, Švedska...), pa v nasprotju z našo lesno industrijo le nima izgub. Na občinskem izvršnem svetu si to dejstvo razlagajo z izredno dobrim prilagajanjem potrebam tujega tržišča.

Zanimive stvari zvemo tudi o brežiškem tozdu IMV, v katerem izdelujejo počitniške priklovice in kjer so leta in leta poslovali z izgubami. Tako kot ob koncu lanskega leta izgub v tej organizaciji tudi letos ni, kar vendarle kaže na določene učinke sanatorjev v Novem mestu.

In kje vidijo na izvršnem svetu pri teh rezultatih svojo vlogo? Namesto odgovora na zastavljeno vprašanje smo zvedeli, da so na izvršnem svetu po rezultatih v prvih treh mesecih zahtevali od vseh izgubarjev takojšnjo izdelavo sanacijskih načrtov. Poleg tega je bil izvršni svet stalno navzoč v vseh

tistih organizacijah združenega dela, v katerih je škripalo. To je v brežiškem primeru sicer določene rezultate, hkrati pa imamo opravka z nazornim primerom splošne ugotovitve, da se pri nas še vedno bolj ukvarjamo s slabimi kot dobri gospodarji.

In kaj reči na koncu? Za suho zlato rezultatov ob šestmesečju v Brežicah seveda ne bomo prodajali. Tega ne želijo niti v Brežicah, saj se vse preveč zavedajo številnih slabosti, ki tarejo njihovo (in naše) gospodarstvo. Je pa res, da gre za premik na bolje in to se da do neke mere doseči že zgolj z boljšim delom in izkoriščanjem še obstoječih notranjih rezerv. To pa je še nekaj in to bi morali napraviti povsod tam, kjer velementno kažejo s prstom na (ne)smotnost gospodarskega sistema in politike zvezne vlade. Vsaj čisto vest bi imeli pri tem!

Ivo Kuljaj

Sozd Iskra trdi: rezultati gospodarjenja prikrojeni zaradi ukrepov ZIS

LEPOTNI POPRAVKI POLLETNIH OBRAČUNOV

Zvezni izvršni svet je precej zaslužen za dobre poslovne rezultate v prvih šestih mesecih letos. Tako trdijo v Sozdu Iskra v dopisu, ki so ga poslali sredstvom javnega obveščanja in v katerem poročajo o polletnem gospodarjenju. V Iskri so v celoti vzeto dosegli letos z vidljive rezultate, čeprav se je nadaljevalo poglobljanje neskladij v jugoslovanskem gospodarstvu. Precej teh uspehov velja pripisati pričakovanim ukrepom zvezne vlade pri delitvi dohodka.

Ob koncu prvega polletja letos se je gospodarsko ozračje oblikovalo pod močnim vplivom pričakovanih svežnjevk ukrepov zvezne vlade. Ker je dokaj zgodaj postalo jasno, da gre za ponovno večanje administrativnega pritiska na gospodarstvo, je le-to skušalo ublažiti pričakovane negativne posledice svežnjevk. To pa seveda pomeni večanje cen na podlagi inflacije pričakovanja, pritisk na osebne dohodke, prirejanje poslovnih rezultatov, pospeševanje uvoza in tako naprej. Polletni rezultati poslovanja jugoslovanskega gospodarstva so zato precej prirejani, tako da je treba pri ocenjevanju dosežkov to upoštevati. Prirejanje poslovnih rezultatov gre predvsem na račun ukrepov proti pretirani rasti osebnih dohodkov. V marsikaterem kolektivu so se zato potrudili in kazalce poslovanja priredili tako, da jim bo treba osebne dohodke v prihodnjih mesecih čimmanj prilagajati resoluciji oziroma da bi bili poračuni čimmanjši.

Tako menijo v Iskri o polletnih rezultatih v gospodarstvu nasploh in tudi o svojih, saj na koncu informacije poudarjajo, da so le-ti v znatni meri plod pričakovanja večjega administrativnega vpletanja v gospodarstvo in težen, da bi si zagotovili ugodnejše položaje. Seveda so na koncu dodali, da se vrednosti takih rezultatov v celoti zavedajo in da si še naprej prizadevajo za izboljšanje poslovne uspešnosti sozda. Ker bodo pravo podobo pokazali šele zaključni računi, mislijo, da imajo do konca leta še dovolj časa za ukrepanje.

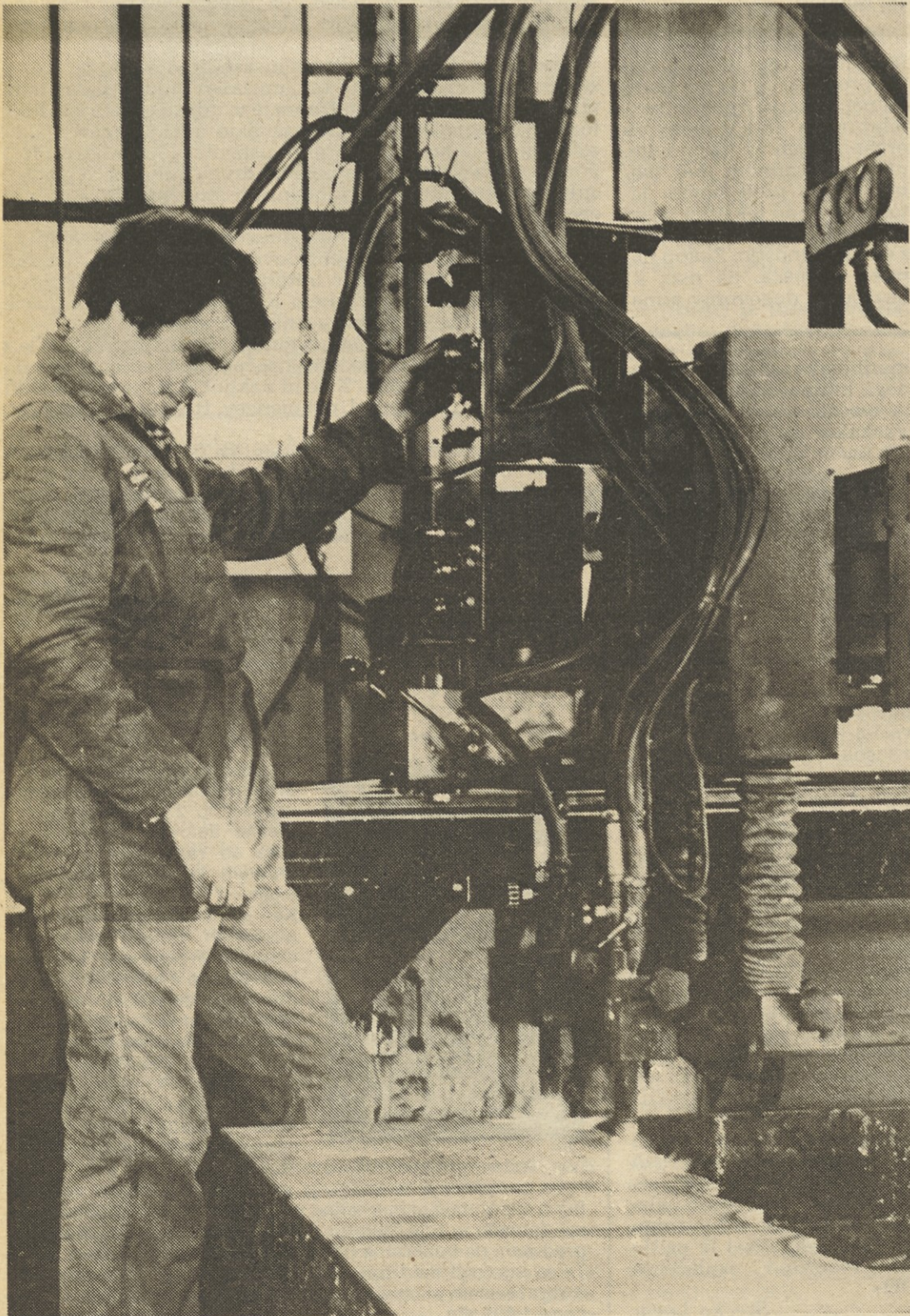
Poglejmo še, povsem na kratko, polletne rezultate sozda Iskra. Proizvodnja je narasla za 24,5 odstotka (računano po tekočih cenah iz lanskega leta), polletni plan pa so izpolnili 99,2-odstotno. Pri tem velja opozoriti, da so nekatere delovne organizacije v sozdu izpolnile letne načrte ob polletju zelo slabo, najmanj pa v Elektrozvezah - 26-odstotno. Podobno je bilo pri izvoznih rezultatih. Sozd je z 41,3 odstotka izpolnjenega letnega načrta nekaj pod pričakovanji, se pa zato izboljšuje razmerje med izvozom na klirinško in konvertibilno tržišče v prid konvertibilnemu izvozu. Žal pa tudi tu posamezne delovne organizacije hudo pešajo: Delta je izpolnila 1,4 (ena cela štiri desetinke) odstotka letnega izvoznega načrta, Elektrozveze 14,8%, Mikroelektronika 29,6 in Telematika 37,6 odstotka. Čeprav bi bilo v drugem polletju moč doseči izvozni načrt, bo velike težave povzročil nizek izvoz v prvem polletju, saj bo-

do zato uvozne pravice manjše, uvoz pa je nujno potreben za normalno proizvodnjo.

V Iskri so v prvem polletju dosegli 227,9 milijarde dinarjev celotnega prihodka in ta je v primerjavi s prvim polletjem lanskega leta večji za 95,3 odstotka. Materialni stroški pa so se povečali le za 81,8 odstotka in tako je dohodek večji kar za 128 odstotkov. Vendar tudi letos ni bilo napovedanega razbremenjevanja gospodarstva, zato je čisti dohodek večji samo za 120 odstotkov. Ker so tudi osebni dohodki rasli kar za 13 odstotnih točk hitreje kot dohodek, se je delež bruto OD v dohodku povečal od 46 odstotkov lani na 48,7 odstotka letos. Kljub temu so bila razmerja v delitvi čistega dohodka letos zelo ugodna, saj je izguba 1,38 milijarde v prvem trimesečju letos ob polletju »zdrknila« na borih 199,8 milijona dinarjev. Zaradi takih gibanj se je izboljšala tudi rentabilnost, od 4,3 odstotka lani je zrasla na 4,6 odstotka ob letošnjem polletju.

Takole povsem na kratko o Iskrinem polletju 1986. K njihovi uvodni »tezi« o vplivu ukrepov zvezne vlade na poslovne rezultate pa bi nemara dodali tole: če je treba rezultate dobrih gospodarjev jemati z določeno mero previdnosti zaradi prikrojavanja in prikazovanja boljših, kot so bili, se velja vprašati, kakšni so v resnici poslovni rezultati tistih delovnih organizacij, ki jim kazalcev ni uspelo nategniti nad rdečo črto?

Priredil: Boris Rugelj

Preustroj slovenske industrije

TEOL: TRIKRAT OBRNJENI DINAR

Teol je delovna organizacija, ki je, po besedah njene direktorja dipl. inž. Miha Klešnika, vsa leta rasla počasi, toliko, kot je ustvarila sredstev. »Nikoli«, je dejal direktor, »v tem kolektivu ni bilo želje po megalomanskem razvoju. Ker ima že od vsega začetka dovolj strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo, tudi ni bilo večjih težav pri spremljanju tovrstne proizvodnje v svetu, pa ne »suše« lastnih zamisli in ovir pri uvajanju le-teh proizvodne postopke. Zato zdaj Teol ne pozna tipičnih jugoslovanskih zadreg zavoljo znane potrebe po »prestrukturiranju« proizvodnih zmogljivosti.

S tem seveda nočemo trditi, da je Teolov razvojni natičin ali podobna pot Velane, ki smo jo opisali v prejšnji številki časnika, edino pravičen. Če bi v delovnih organizacijah, kjer so se širili račun precejšnjih posojil, celo iz tujine, denar pametno vložili, iztisnili iz njega dovolj dohodka, bi danes ne imeli tolikšnih težav pri vračanju deviznih posojil, s tečajnimi razlikami in obrestmi za domača posojila, (ki so, resnici na ljubo, še vedno poceni). Današnje težave posojiljemalcev torej izvirajo predvsem iz nesmotrnega »obračanja« posojila, ne pa iz dejstva, da so si sposodili dinarje ali devize.

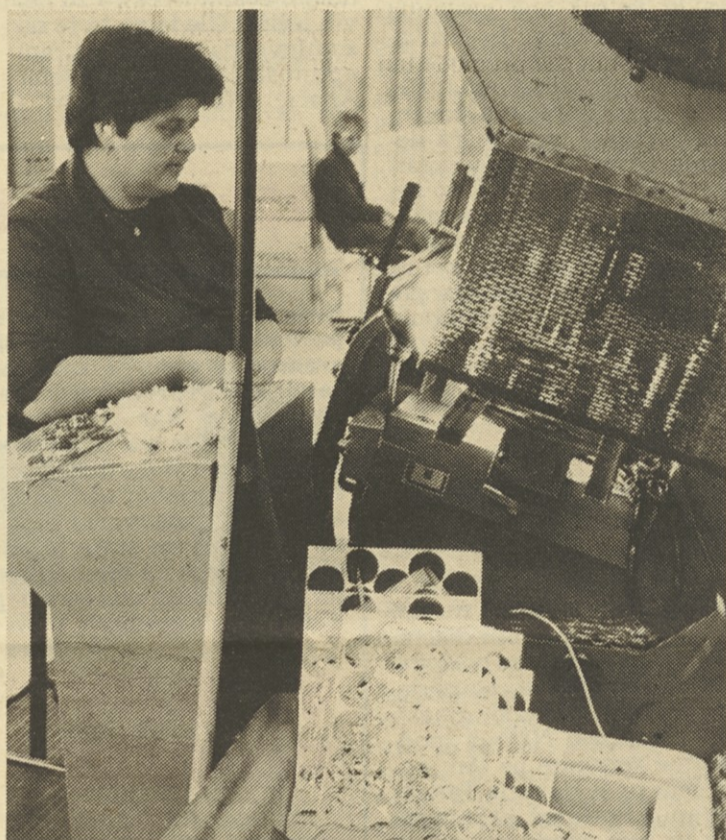
Ker pa Teolova »skrivnost« uspeha ni le ta, da si niso sposojali denarja za naložbe in da so se razvijali samo toliko, kolikor je narekovalo tržišče, ampak tudi spo-

sobnost in učinkovitost nje-gove razvojne ekipe, je prav, da si Teolov sistem razvoja vsaj površno ogledamo.

V »Teolu je bilo vedno toliko strokovnjakov«, je pripovedoval direktor Klešnik, »da je takorekoč od samega začetka ubiral svojo tehnološko pot, neodisno od licenc. Pred petnajstimi leti je nastal zametek današnjega razvojnega oddelka, v katerem je trideset zaposlenih (več kot desetina vseh zaposlenih; teh je 220) in ki ima razvojne laboratorije za vse

vrste naše proizvodnje – pred tremi leti smo laboratorije skoraj povsem posodobili. Naše geslo je biti čim bližje svetovnemu razvoju. To nas sicer nekaj stane, vendar se splača. Naše izvedence silimo na pomembne strokovne kongrese in zahtevamo od njih, da tam poročajo tudi o njihovem delu.«

Se dve cvetki iz dela razvojnikov: leta 1963 je Teol v Angliji odkupil naprave za proizvodnjo tako imenovanih emulgatorjev. Pri demontaži in ponovni montaži

naprav ter kasnejšemu širjenju so se domači strokovnjaki toliko naučili, da so postopoma razvili povsem samosvojo proizvodnjo tehnologijo, ki jih uvršča celo med večje evropske proizvajalce. V letu krize, v letu 1982 torej, so razvili nov postopek za izdelovanje pralnih praškov, ki pa je uporaben tudi za vse ostale praškaste izdelke. Resda ni njihova zamisel, saj so tak proces videli v tujini. Toda podatkov ni »hotel zastopnik nihče dati, pa so doma poskušali pol leta, »ročno« da jim je uspelo narediti pralni prašek brez drage energetske faze. Porabijo štiridesetkrat manj energije, kot denimo v Zlatorogu ali v Saponiji. Vendar, kot pravijo v Teolu, proizvodnja pralnih praškov ni njihova želja ali prihodnost.

Tako v Teolu ni nikakršne potrebe po skokovitem preustroju proizvodnje, kajti vse teče nekako sproti, z majhnimi koraki sicer, vendar tudi brez večjih zapletov, če sploh lahko rečemo, da v sedanjem položaju jugoslovanskega gospodarstva ni večjih zapletov. Letos bodo v tej tovarni porabili za naložbe okoli petsto milijonov dinarjev, skoraj pol tega v devizah, za opremo. Ta poraba gre v sklop razvojnih načrtov, ob katerih bodo nekateri vsak hip začeli poskusno proizvodnjo, drugi pa so v pripravljalnem obdobju. Med njimi je nekaj povsem novih programov, nekatere širijo, druge posodablja. Najbrž je odveč naštevati programe, začinjene s strokovnimi imeni, katerih pomen bi bilo potrebno na široko razlagati. Bistveno je, da se kar naprej kaj novega dogaja in da je to dogajanje v skladu z dogajanjem v kemiji v svetu, ter da je vsak dinar za razvoj novih programov ter za njihovo vpeljavo v proizvodnjo kar najbolj smotro porabljen.

Boris Rugelj

Franc Vedenik, predsednik začasnega poslovnega organa v DO Velplas iz Titovega Velenja

MALODUŠJE V »FABRIKI« POPUŠČA

Po poklicu je diplomirani inženir strojništva. Kot zanimivost naj povem, da je diplomiral v štirih letih, kar je za to fakulteto zares izjemno hitro. Želja, da zastavljeno nalogo opravi kar najhitreje in najbolje, se kaže tudi pri reševanju DO Velplas iz Titovega Velenja, v katerem je že nekaj časa močno škripalo. Zaradi razmeroma zastarele tehnologije in prevelikega ter premalo povezanega proizvodnega programa so imeli majhen dohodek. Plače so bile zato seveda nizke, fluktuacija, predvsem strokovnjakov, iz dneva v dan večja, odnosi med njimi na psu... In kar je najhuje: kolektiv je živoraril in v svoji tovarni ni videl prav nobene prihodnosti.

Kako naprej? Možnosti sta bili pravzaprav samo dve – ali tovarno zapreti in poslati na cesto okoli 300 delavcev in delavk ali pa še enkrat z vsemi močmi poskusiti spraviti tovarno iz krize, zlasti zato, ker v Velplasu izgub niso imeli. So pa – kot smo že zapisali – živorarili na robu preživetja.

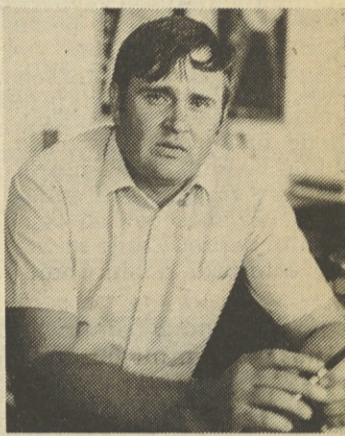
Marca letos so zamenjali vodstvo in od takrat velja v tovarni ukrep družbenega varstva. Predsednik začasnega poslovnega odbora Franc Vedenik skuša pognati v tek dušo in srce tovarne: premakniti z mrtve točke zastarel tehnični razvoj, zmanjšati odvečno administracijo, dati več poudarka inovacijam itd. V ekipi prisilnih upraviteljev sta še Bruno Zagode, ki je zadolžen za komercialno, torej tudi za boljšo prodajo, in Silvo Koprivnikar, ki naj bi v tem času (v enem letu!) spravil v red samoupravne akte, rešil dolga leta nerešene kadrovske in druge zadeve. In kako jim gre sanacija od rok?

– Kaj izdelujete pri vas? »Naša osnovna dejavnost so izdelki iz plastike. Najbolj pa nas poznajo po jadralnih deskah, delih za avtomobilsko industrijo, kadeh, gumbih, tudi orglicah in po čeladah za motoriste.«

– Česa ste se kot prisilni upravitelj v tovarni najprej lotili? »Najprej smo naše delo bolje organizirali in prav zato je bil naš delovni čas takoj veliko bolj izkoriščen. Nihče ni več gledal v zrak, ker ni bilo tega ali onega nadomestnega dela, tega ali onega materiala itd. In ker smo začeli bolje delati, smo tudi boljše zaslužili. Malodušje v »fabriki« je začelo počasi popuščati.«

– Kakšni so bili (ali so) prvi rezultati ukrepov, ki jih je prinesla nova, prisilna metla?

»Več kot za 30 odstotkov smo dvignili storilnost in kar za okoli 40 odstotkov smo povečali fizični obseg proizvodnje, in sicer z enakim številom zaposlenih in v enakem številu opravljenih delovnih ur v primerjavi z enakim obdobjem lani. To nas je spodbudilo, da se sa-

nacije lotevamo vsak dan globlje in globlje.«

– Kaj pa plače? So zdaj višje kot prej?

»Se vedno zaostajamo za kemično in gumarsko industrijo, v katero spadamo. Pa vendar gre tudi tu na bolje. V prvem polletju smo zaslužili v povprečju 79.000, zdaj okoli 83.000 dinarjev. Razpon med našimi plačami pa je takšen: najnižji osebni dohodek je okoli 65.000, najvišji pa 180.000 dinarjev.«

– Koliko časa imate še, da tovarno spravite v normalen tek?

»Do prihodnjega marca. Izvršni svet skupščine občine Titovega Velenja ima sicer za sanacijo Velplasa v predalu še en paket ukrepov. Toda nam se vsak dan bolj zdi, da ne bodo potrebni. Gre nam na bolje in ljudje v tovarni se zavedajo, da gre za njihov kruh, zato dajejo dobesedno vse od sebe. Naj še povem, da je med približno 300 zaposlenimi okoli 80 odstotkov žensk, ki so znane kot pridne in natančne delavke. Neugodno v naši tovarni pa je to, da je kar tretjina vseh zaposlenih v administraciji. Ravno zdaj delamo analizo režijskega dela in odvečne pisarniške moči bomo premestili v proizvodnjo.«

– V katerih izdelkih je vaša prihodnost?

»V kakovostnih in takšnih, ki so poceni. Še naprej bomo izdelovali jadralne deske, armirani poliestri in izdelke iz epoksi mas, gumb, čelade itd. Opustili pa smo sitotiske, pohištveno okovje, rolete za okna... Skratka, česar nismo dobro prodajali ali moderno in kakovostno delali.«

– Ali tudi izvažate?

»Seveda. A ne še toliko, kot bi želeli. V primerjavi z lanskim letom smo za dvakrat povečali konvertibilni izvoz. Izvažamo pa največ jadralne deske, in sicer polaris, kondor, tajfun in levant. In še ena zanimivost. Naše jadralne deske stanejo v trgovinah okoli 250.000 dinarjev, naša cena pa je le približno 150.000 dinarjev. Vse drugo (kar 100.000 dinarjev) so torej davki in trgovske marže. Na tujem stanejo jadralne deske podobne kakovosti manj, od 600 do 700 mark. Naš cilj je poceniti proizvodnjo, da naše deske na bodo dražje od tujih, da bodo tudi domači ljudje lažje prišli do njih.«

Besedilo in slika: Neva Železnik

Kondenzatorji Rogatec

ZAHTEVNEJŠI PROIZVODNI PROGRAM, NOVA DELOVNA MESTA

Začetek redne proizvodnje novih termostatov v tozdu Kondenzatorji Rogatec pomeni nadvse pomemben dosežek in mejnik v razvoju te Gorenjeve tovarne in v prizadevanjih za preustroj proizvodnje ter za uvajanje zahtevnejših programov. Sredi julija je v obratu Bistrica ob Sotli stekla poskusna proizvodnja novih termostatov, že septembra pa bodo za vgraditev v Gorenje hladilno zamrzovalne naprave izdelali prvih 23.000 primerkov.

V Bistrici ob Sotli so doslej izdelovali termostate za vgraditev v zamrzovalne skrinje. Na leto so jih izdelali okrog četrtilijona. Ker se želijo uveljaviti tudi na najzahtevnejših tujih tržiščih, so se odločili za nove tipe termostatov, in to s sodelovanjem z dansko tvrdko Danfoss. Sprva bodo izdelovali štiri osnovne tipe, s katerimi bodo, kot poudarjajo, opremili vse gorenjeve izdelke zamrzovalno hladilne tehnike. Pri tem velja poudariti, da je proizvodnja nove generacije termostatov

eden izmed prednostnih projektov naložbenega programa delovne organizacije Gorenje Gospodinjski aparati iz Titovega Velenja. Sprva bodo nove termostate v Bistrici ob Sotli sestavljali, v drugi fazi pa se bodo lotili proizvodnje vseh najpomembnejših sestavnih delov. Ko bo stekla proizvodnja v dveh izmenah, bodo na dan izdelali 3.000 termostatov oziroma okrog 750.000 na leto. Novi termostati so zanesljivejši in funkcionalnejši, njihova izdelava pa je seveda zahtevnejša.

Zanjo so v Bistrici ob Sotli zaposlili in usposobili 35 novih delavcev in delavk. Hkrati z novo proizvodnjo pa so začeli dobivati kakovostne znake zanje na najzahtevnejših zahodnoevropskih tržiščih, na katera prodaja Gorenje hladilnike in zamrzovalnike. Računajo, da bodo znake dobili najpозnejše do konca leta, dotlej bodo v Bistrici ob Sotli dodatno zaposlili še okrog 30 delavcev.

Temeljni kamen za tovarno v Rogatcu so položili 8.

novembra 1974, delati pa je začela 2. julija 1976. Že prvo leto je nova tovarna v Rogatcu izdelala dovolj hladilniških kondenzatorjev za vse Gorenje. Z leti so se v okviru tozda Kondenzatorji Rogatec lotili še proizvodnje nekaterih drugih izdelkov oziroma sestavnih delov. Tako so začeli predelovati pločevino za tozde Štedilniki, v Bistrici ob Sotli pa so v prostorih stare osnovne šole najprej začeli sestavljati zagonski rele s priključnico za kompresor, pozneje pa tudi termostate za vgraditev v zamrzovalne skrinje.

Zdaj izdelajo v tozdu Kondenzatorji Rogatec kakih 3.500 kondenzatorjev na dan, od 1.200 do 1.500 zagonskih relejev s priključnico za kompresor (le-te pošiljajo tozdu Kompresorji Črnomelj Gorenja Gospodinjski aparati) in od 800 do 1.000 termostatov za vgraditev v zamrzovalne skrinje. Proizvodnjo termostatov pa bodo kmalu začeli povečevati.

Razumljivo je, da je oprema, ki so jo ob otvoritvi namestili v Gorenjevo tovarno

v Rogatcu, delovno, materialno in energetsko intenzivna. Zato si prizadevajo posodobiti obstoječo proizvodnjo oziroma jo prestrukturirati, da bi povečali zmogljivosti za proizvodnjo posameznih sestavnih delov. Njihov osnovni cilj je proizvodnja vseh najpomembnejših sestavnih delov za lastne izdelke, s katerimi se želijo uveljaviti tudi na tujih tržiščih. Sicer pa v tozdu Kondenzatorji Rogatec načrtujejo tudi zamenjavo lamelnega kondenzatorja z mrežastim, s čimer bodo za okrog 20 do 30 odstotkov povečali storilnost (prihranki dela in materiala). Načrtujejo pa tudi povečanje proizvodnje izparilcev in cevni programatorjev, radi pa bi začeli izdelovati tudi plinske rampe za štedilnike in nekatere druge manjše kovinske elemente.

Predvideno proizvodnjo novih zahtevnih sestavnih delov oziroma sploh povečanje proizvodnje pa bodo omogočili tudi novi prostori, ki jih je zgradilo Gorenje s sodelovanjem republiških blagovnih rezerv v Bistrici ob Sotli.

Tozdu Kondenzatorji Rogatec postaja tako z obratom Bistrica ob Sotli vse pomembnejši gospodarski dejavnik v občini Šmarje pri Jelšah (krajevni skupnosti Rogatec in Bistrica ob Sotli spadata med manj razvite krajevne skupnosti), omogoča pa tudi večje zaposlovanje.

Marjan Lipovšek

Zmogljivosti slovenskih naravnih zdravilišč so izkoriščene skoraj 80-odstotno

V PORTOROŽU NA ENEGA DOMAČEGA ŽE TRIJE TUJI GOSTJE

Akumulacija vseh zdravilišč začenja le za 14 do 28 novih ležišč

V Sloveniji imamo štiri najst naravnih zdravilišč, ki premorejo šest tisoč postelj. Glede na povpraševanje to ni kdo ve koliko, saj so prenekateri zmogljivosti oddane za več mesecev ali celo leto dni naprej. Zanje se vse bolj zanimajo poleg doma-

čih tudi tuji gostje, saj je kakovost storitev večine naših naravnih zdravilišč na zavidljivo ravni.

Zato seveda ni naključje, da so bile lani omenjene zmogljivosti zasedene v povprečju kar 77-odstotno. Še

največ je bilo povpraševanja po storitvah v Atomskih toplicah v Podčetrtku (96-odstotna zasedenost), Dolenjskih Toplicah (91), Termah Čatež in Moravskih toplicah (88) ter Dobrni (85) in Ptujskih toplicah (83). Torej so bila naša naravna zdravilišča lani izkoriščena skoraj 80-odstotno, kar je visoko nad povprečjem izkoriščenosti zmogljivosti v našem klasičnem komercialnem turizmu.

organizacij. V petih letih kreditov preprosto ne moremo vrniti...«

Tako torej v bližnji prihodnosti ni pričakovati večjih naložb v posodobitve ali graditev novih zmogljivosti. K temu je veliko pripomogla tudi nova devizna zakonodaja, ki je čez noč prekinila mnoga poslovna povezovanja. S tem v zvezi je ironija že skorajda neverjetna. Čeprav so lani ustvarila slovenska naravna zdravilišča debelih devet milijonov dolarjev deviznega priliva, so avtorji novega deviznega zakona na to popolnoma pozabili in s tem tudi na to, da konec koncev tudi ta gospodarska dejavnost nujno potrebuje nekaj deviz. Seveda, če želi ostati konkurenčna in tudi v prihodnje privabljati goste iz tujine.

Premajhne možnosti za vlaganja

O rezultatih lanskoletnega poslovanja naših zdravilišč govore tudi nekateri drugi podatki. Tako je bil, denimo, indeks dohodka v primerjavi z letom prej 273, indeks čistega dohodka pa celo 294. Pa kljub temu delavci v naših naravnih zdraviliščih z rezultati svojih naporov niso kdo ve kako zadovoljni.

»Podobno kot dohodek so namreč narasli tudi stroški poslovanja, kar z drugimi besedami pomeni, da ostajamo brez možnosti za prepotrebna vlaganja. Zato nam bo letos uspelo obnoviti le dve dependansi, eno v Dobrni in drugo v Rogaški Slatini. To pa je tudi vse, kar trenutno zmoremo...« pravi Janez Ahačič, sekretar Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč. »Tudi s posojili si ne moremo pomagati. V naši družbi namreč še vedno nismo prišli do spoznanja, da akumulativnost turističnih organizacij združenega dela ne dovoljuje enakega obravnavanja kar zadeva vračanje posojil, kot pri večini gospodarskih or-

Cilj: tretjina tujih gostov

Upravljalci zdravilišč se v zadnjem času najbolj trudijo za to, da bi pridobili plačnike iz tujine. Analiza poslovanja za minulo leto opozarja, da je večini članic skupnosti to tudi uspelo. Najbolj spodbudne rezultate na tem področju pa je dosegla Talasoterapija Portorož, ki je imela na tri tuje enega domačega gosta.

»Razmeroma veliko tujcev so lani gostile tudi Moravske toplice (58 odstotkov), Ptujске toplice (33) in Rogaška Slatina (29)...«, ugotavlja Janez Ahačič. »Tako smo imeli lani v naših zdraviliščih dobro četrtno ljudi iz zamejstva, medtem ko je naš cilj, da bi to četrtno spremenili v tretjino. Se-

veda so v tem pogledu možnosti zdravilišč različne. Gre namreč za različne storitve oziroma možnosti zdravljenja in po drugi strani tudi za vprašanje udobja, ki ga ponujajo naši objekti. Žal imamo precej zmogljivosti takih kategorij, ki jih ne moremo več vnovčevati niti na domačem, kaj šele na tujem trgu. Seveda, če bi imeli možnosti za vlaganja in posodobitve tega, kar imamo, bi bilo vse skupaj precej bolj preprosto...«

Brez novih naložb ne bo šlo

Kot rdeča nit se v poročilu o delu slovenskih naravnih zdravilišč v minulemu letu vleče vprašanje, kje dobiti prepotrebna sredstva za najnujnejše naložbe.

»Absolutna vrednost akumulacije je namreč še vedno tako majhna, da bi vsa zdravilišča skupaj zmogla po sedanjih cenah le 14 do 28 novih ležišč. Glede na to je razumljivo, da nismo pretirani optimisti,« opozarja sekretar Ahačič. »Na nove naložbe, s

katerimi bi povečali svoje zmogljivosti in s tem svoj dohodek, žal ne moremo računati. K temu je pripomogla tudi novna devizna zakonodaja, saj na osnovi ustvarjenih deviznih sredstev ne moremo več iskati interesentov za vlaganje v našo dejavnost.«

Zato tudi omenjenih šest tisoč ležišč, ki jih imajo naša naravna zdravilišča, ni še bolje izkoriščenih. Seveda tudi domači gostje niso več zadovoljni z nizko B kategorijo. Kdor plača, želi, da je s kupljenim zadovoljen. Če ve, da ne bo mogel biti, pač ne gre v kupčijo. Tako kot povsod po svetu.

Na dlani je torej, da na področju zdraviliškega turizma še zdaleč nismo izkoristili vseh možnosti. Povpraševanje je namreč izjemno veliko in kaže, da ga bo v prihodnje še več. Seveda pa, kot smo že nekajkrat poudarili, brez novih naložb ne bo šlo.

Besedilo in slika: Andrej Uлага

Preverjanje zdravja v Termah Čatež

RENTABILEN IZVOZ

Naša zdravilišča so se znašla v nekakšni slepi ulici. V preteklih letih so namenjala precej denarja za novogradnje in obnovo, zato imajo zdaj malo denarja za razširjeno reprodukcijo. Velik obisk in zanimanje za zdravilišča kar kliče po novih zmogljivostih, denarja zanje pa ni. Selektivna bančna politika je krepko zmanjšala možnost za najemanje kreditov. Pri tem je še posebej nerazumljivo, da deviznega priliva od turizma odgovorni niso obravnavali ugodneje kot na primer izvoz surovin ali reprodukcijskega materiala, čeprav je na dlani, da je izvoz hrane in gostinskih ter zdraviliških storitev neprimerno bolj rentabilen.

VABLJIVA DODATNA PONUDBA

Iz Rogaške Slatine te dni sporočajo, da imajo svoje zmogljivosti oddane. Zdi se, da goste vleče v Zdravilišče Rogaška Slatina poleg uslug zdravilišča tudi dodatna ponudba. Poleg številnih možnosti za izlete in kopanje je gostom na voljo še športni park z napravami za vadbo in rekreacijo, zelo živahno življenje pa je tu tudi na kulturnem področju. Vsekakor gostom ni dolgčas, zato se tudi vse bolj pogostoo odločajo za to naravno zdravilišče.

DELAVSKA ČRTICA

MARTINEK

Zadnjič mi je znanec pripovedoval presunljivo življenjsko zgodbo človeka, ki so ga imeli za hlapca, v resnici pa je bil pravi delavec. Že v rosnih mladosti mu je bilo usojeno, da bo vse življenje zaznamovan s trdim in naporim delom. »Veš kaj,« mi je govoril znanec, »ni pošteno, da o teh ljudeh nič ne govorimo in pišemo. Zaslužili so si to, tudi kakšen verz bi jim lahko posvetili. Ostali so neznani, pa vendarle toliko žrtvovali za lepši jutri.«

Strinjam se z znanecem in zgodbo o Martineku. Vtisnila se mi je v spomin, kot da bi jo slišal včeraj. In kaj je bilo Martineku? Nič. Živel in delal je kot hlapec, kot so porekli v stari Jugoslaviji ljudem, ki so delali pri velikih kmetih. Spal je v hlevu, stregel živini, kosil na travniku, delal v vinogradu, na polju... Delal, toda nihče mu ni rekel delavec, za vse je bil in ostal hlapec. Pa ne Jernej, ker Martinek ni iskal pravice, bil je zadovoljen z življenjem, takšnim, kakršnega je živel. Cenil je delo in njegove vrednote, čeravno ni bil za tovarniškimi plotom in delal za strojem. »Tudi kmečko delo je delo in vredno vse časti«, je govoril ob nedeljah, ko si je po osvoboditvi lahko privoščil kakšen požirek žganja v vaški gostilni, kamor je zahajal po prvi maši. »Nihče ne more reči, da jaz nisem delavec, sem in bom tudi ostal, pa naj bom med vami tisočkrat zabeležen za hlapca. Kaj sem pa hotel drugega, ko ni bilo takrat ne tovarne ne železnice ne šole, ničesar. Bila je ilovnata slovenskogoriška zemlja, ki nam ni dajala velikega kosa kruha, še črnega in koruznega

nismo imeli. Očeta nisem poznal, mati je bila sirota, ni mogla nasiti lačnih ust. Prosila je, da so me vzeli za hlapca, kjer sem imel vsaj kaj za pod zob. »Utihne, premišluje, zre v daljavo, tja, kjer je nekoč kosil močvirno travo, danes pa raste vitka pšenica z bogatim klasjem. Nasmehne se, prižge cigareto, slastno potegne dim ali dva. Prišlo je poletje, prišla bo pomlad. Na jesen in zimo nikoli ni mislil. Nista mu bili všeč.«

Zgodba se nadaljuje in nadaljuje, težko jo je končati, saj je zanimiva, poučna, življenjska. Mladi bi je ne vzeli resno, če ne bi bilo res. In bilo je res. Trdo delo, ki bi mu lahko rekli svinjsko garanje, boj za preživetje. Neusmiljeni boj za obstanek in boj za nekaj veličastnega. Pravico, zmago, svobodo, socializem. Martinek je verjel, da sonce vzhaja in zahaja, drugače ne more biti. Vzšlo je in posijalo na zaspano deželo. Žarki so bili topli, prebudili so življenje, vrnili ljudem upanje v življenje in vero v samega sebe. Ni spal v hlevu, še vedno pa je delal, ni hotel menjati službe, čeprav so mu jo v bližnji tovarni ponujali. »Ne bo penzije, umrl boš kot revež,« so mu govorili mladi, ki so okusili tovarniški vonj. »Zaslužek, to je to, proste sobote, nedelje, dopust, posojilo, lepo stanovanje v bloku, saj si nor.« Kar imejte ga, si je mislil, še radi ga boste zamenjali, še radi boste kopali na vrtu, kosili v zapuščenem sadovnjaku, kjer vam jeseni gnijejo rdeča jabolka. Starši umirajo, preklinjajo, ni vas od nikoder. Vsaj eden naj ostane, da zemlja ne bo propadla. Tudi tega ni bilo, Martinek je vedel, da ga ne bo. In jutri? Jutri pridejo, počasi, drug za drugim bodo odhajali na sodišče, podkupovali sodnike in advokate, da bi dedo-

vali lep kos grunta. Zakaj so zdaj prišli, zakaj niso ostali v svojih lepih stanovanjih?

Niso ga zbadali s hlapcem, prosili so ga za pomoč. Odklonil jo je. »Sem v penziji, tudi s hlapčevsko se da živeti,« jim je odgovorjal. »Kaj, ti imaš penzijo, ja, saj nikoli nisi delal.«

To ga je strlo. Nisem delal, hudiči, kje pa ste bili vi takrat, ko smo pridelovali tudi za vas in vaše menze, ko še ni bilo toliko kombinativnih njiv in toliko stal živine. Sanjal je noč za nočjo. Vselej se je zbudil izmučen, užaljen. »Jaz da nisem delal, da si nisem zaslužil penzije?« Leta so naredila svoje, Martinek je počasi ugašal. Ugašala je njegova hlapčevska sveča in delavska luč. Ni mu bilo do dela, še čevljev ni očistil, ko je krenil k maši. Ljudje so se spogledovali in se spraševali, kaj je z Martinekom. Niso verjeli, da je to njihov pogumni hlapec. Bil je hlapec in hlapec je ostal, so govorili potihoma in stare ženice so si šepetale v uho, da je bil socialist. Zato ima penzijo, njemu so jo dali, ker je bil za prisilno oddajo. Nam kmetom pa dolgo nič, pa smo še hlapce in dekle redili.

Nekoč Martinek ni vstal. Obležal je v postelji, v svetli sobani, v zgornji hiši, kjer je včasih spal stari gospodar. Prišli so zdravniki, prišel je duhovnik. Spovedati se ni imel česa, saj ni delal grehov. Tu in tam je pošteno zaklel, da se je tresel hlev. »Veste, rad grem na drugi svet, svoje sem opravil pošteno. Zapomnite si, da sem bil delavec in da sem si penzijo zaslužil. Dajte jo tudi drugim Martinekom, če še živijo, priznajte tudi njihovo delo.« Nato je izdihnil. Imel je lep pogreb, vsi so prišli pospremit Martineka, hlapca. Celo lep govor je imel od krajevne skupnosti.

Marjan Toš

Breda Krumpak, natararica in študentka

LJUDJE SO PREVEČ V GOSTILNAH

Breda Krumpak ima enajdvajset let in je že skoraj eno leto natararica v piceriji Vija-Vaja v Ljubljani. Nič posebnega, boste rekli. Pa je? Breda je tudi študentka Fakultete za telesno kulturo – smer gimnastika. Kako se je znašla za gostilniškimi pultom?

Breda je »zapavzerala« in bila je izgubljena, obupana in čisto na dnu. Iz te depresije jo je potegnili prijatelji – Janja Butina, sicer ekonomska tehničarka, ki ni našla primerne zaposlitve in se je zaposlila v piceriji Vija-Vaja kot natararica. Predlagala je Bredi, naj se še ona zaposli, ker lastnik ravno išče novo moč.

In Breda je poskusila. V začetku ji je bilo težko. Osem ur ali še več na nogah, pa smehljanje na ustih. Sprva se je z gosti kar naprej prerekala. Potem je ugotovila, kako prav ima železno gostinsko pravilo, da ima gost zmeraj prav. In odtlej nima več težav z njimi. Vse, kar si misli o njih, pa zadrži zase.

Ne more verjeti, koliko ljudi se že zjutraj dobesedno naliva z žganjem. Včasih – na začetku svoje gostinske dobe – jim je naredila pridigo, zdaj jim brez besed postreže. Zasluži okrog 90.000 dinarjev mesečno. Stanuje doma in zato s tem denarjem še nekako shaja.

Sprašuje pa se, kako bi s to plačo ob vsesplošni dražnji preživljala sebe in otroke, če bi jih imela.

Z denarjem, ki ga je zaslužila, si je prelakirala parket in prebelila stene. Sama, se razume. Pri delu ji je pomagal fant Tomaž Bratina, ki je hokejist pri Olimpiji in študent strojne fakultete. Izvem še, da si Breda vse obleke sama okroji in sešije, kupuje le kavbojke in čevlje. Poleg študija in službe se ukvarja še z jazz baletom. Ko je bila mlajša, je trenirala tudi gimnastiko. In to kar deset let. Ker je bila dobra, je prišla celo v državno reprezentanco.

Breda spregovori o socialnih razlikah med študenti. Če ti starši omogočijo, da lahko v miru študiraš, je to največ, kar ti lahko dajo. Če si iz Ljubljane, to še nekako gre, čeprav imajo starši bolj borne plače. Če pa si izven nje, te že bivanje in hrana toliko staneta, da si študij lahko le redki privoščijo. Potem ti študentje, če nimajo štipendije, kar naprej delajo prek Študentskega servisa in nimajo časa za študij.

Potem govoriva še o tako imenovani ženski problematiki. Breda Krumpak meni, da so ženske zdaj še bolj obremenjene kot včasih. Res da so ekonomsko bolj neodvisne, kot so bile včasih, ko so bile samo gospodinje, a to svojo neodvisnost drago plačujejo, saj poleg službe delajo še vse kot prej, ko so bile le doma. Pravi, da po gostilnah v glavnem posedajo moški. In ker ne šepetajo, Breda ne hote marsikaj sliši. Tudi kaj se pogovarjajo o svojih ženah in ženskah nasploh. Takole meni gostilniški moški cvet. Žena naj bo doma, kuha naj, pere, pospravlja, pazi na otroke. Če hoče še zase kakšno prosto urico, je hu-dič. »Prav tragično je, kako ti moški (izobrazba ni pomembna) v dvajsetem stoletju malo spoštujejo in upoštevajo ženske,« je ogorčeno dejala. »Jaz sem za enakopravnost doma in zunaj doma. Žal pa so moški – kljub vsem resolucijam, zakonom in priporočilom – še vedno močno patriarhalno vzgojeni. Prepričani so, da jim mora ženska ustreči v vsaki najmanjši želji tudi na račun lastnih odrekaj in zatajevanja svoje lastne osebnosti. Kako sebično,« je vzkliknila.

Ko že odhajam, mi še pove, da je, preden je postala natararica, mislila, da je večina moških za enakopravnost. Zdaj ve, da so ženske še zelo daleč od nje. Ugotovila je tudi, da mnogi moški sicer simpatizirajo z enakopravnostjo, a le toliko časa, dokler ne potrka na njihova domača vrata.

Neva Železnik

Breda Krumpak: Če bom vse izpate opravila, bom morda pustila službo in spet postala samo študentka.

Sestavljenka VODNJAK KLANJSKIH REK – ROBOV VODNJAK

Naročila sprejema DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, tel. 320-403. Kupite jo lahko v knjigarni DELAVSKE ENOTNOSTI v Ljubljani, Tavčarjeva 5 ali v ostalih knjigarnah po Sloveniji.

495 din

AKTUALNA TEMA! ZBIRKA ZA DELO! ZA IZOBRAŽEVANJE, ZA BOLJŠE DELOVANJE!

Zbirka, na katero se naročite kot stalni naročniki in pravočasno boste informirani, pa še 15% popusta boste imeli!

Letos so že izšle:

št. 35

Vlado Šlamberger: **KAKO (NI)SEM BIL DELEGAT**

Izkušnje delegata, ki lahko koristijo vsem, ki so ali bodo delegati sedaj in sicer: od temeljne ravni do republike. Brošuro priporočamo tudi vsem tistim, ki preučujejo kako deluje naš delegatski sistem. **din 593**

št. 36

Gojko Stanič: **KAKO NAPREJ**

Pomisliki ob osnutkih dokumentov, ki obravnavajo pota presejanja krize. Zanimivo branje za vse, ki jih družbeni problemi, njihove razsežnosti in protislovja pritegnejo. Izzivalen pripomoček tistim, ki bodo oblikovali poti v prihodnost. **din 685**

št. 37

Bogomil Ferfila: **EKONOMIJA IN POLITIKA – Znanost krize ali kriza znanosti**

Naslovi temeljnih poglavij: Prevlada političnega nad ekonomskim – Analiza sedanosti z zornega kota ekonomije in politike – Delavski razred in zveza komunistov v precepu med ekonomijo in politiko. **din 1950**

št. 38

Maks Tajnikar: **INFLACIJA IN SAMOUPRAVLJANJE**

V brošuri, ki je napisana tako, da jo razumejo strokovnjak in laik, boste našli poleg uporabe post-keynezijske ekonomske teorije – velja v svetu kot najzanimivejša sodobna ekonomska teorija – vrsto predlogov za spremembe v gospodarski politiki. **din 2740**

Vse navedene brošure skupaj stanejo 5968 din, če jih naročite vse skupaj pa le 4500 din. Naročate jih lahko posamezno ali skupaj, ter ob enem postanete še redni naročnik zbirke. Izpolnite naročilnico in jo pošljite na naslov: Delavska enotnost – Marketing, Celovška 43, Ljubljana.

Naročilnica

Pri Delavski enotnosti Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo:

..... izvod(ov) brošure **KAKO (NI)SEM BIL DELEGAT** – AT št. 35

..... izvod(ov) brošure **KAKO NAPREJ** – AT št. 36

..... izvod(ov) brošure **EKONOMIJA IN POLITIKA** – AT št. 37

..... izvod(ov) brošure **INFLACIJA IN SAMOUPRAVLJANJE** – AT št. 38

Nepreklicno naročam komplet Aktualne teme od št. 35 do št. 38 in sicer izvod(ov)

Hkrati želim postati redni naročnik zbirke Aktualna tema od št. 39 dalje in sicer nam pošiljajte izvod(ov)

Naročeno nam pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Naročil, dne: Ime in priimek podpisnika:

Žig

Podpis naročnika

ZNANJE – NUJNOST SODOBNEGA ŽIVLJENJA ZA BOLJŠI JUTRI

Ob naglici, v kateri živimo dostikrat ni časa za spremljanje vsega, predvsem literature, ki izhaja. V poplavi vseh mogočih izdaj smo vam pripravili izbor knjig naše založbe, za katere menimo, da bi jih moral poznati in prebrati vsak poslovodni organ. Izbrali smo le med novjšimi izdajami, ob enem pa še upoštevali popust, v kolikor se boste odločili za nakup celotnega paketa. Naslovi posameznih knjig in brošur so dovolj zgovorni, zato vsebine ne bomo podrobneje opisovali, le krajša opomba pri nekaterih naj vam jih približa.

- Miroslav Glas: DELITEV PO DELU V SOCIALISTIČNI DRUŽBI** 11.900 din
Knjiga, po kateri je že pred izidom bilo veliko povpraševanje, saj je tematika v sedanem času zelo aktualna.
- Darko Marin: INFORMIRANJE ZA SAMOUPRAVNO ODLOČANJE** 2050 din
Ali razpolagam z ustreznimi informacijami?
- Mirko Bunc: INTEGRIRANI MARKETING V NABAVI** 1895 din
Brez sodobnega marketinga ni uspešne delovne organizacije.
- Dušan Đurić: NOVINARSKA DELAVNICA** 1900 din
Brošura vas bo vzpodbudila tudi k jednatosti in vsebinskemu govorjenju.
- Gojko Stanič: KAKO NAPREJ** 685 din
Branje za vse, ki bodo sooblikovali poti v prihodnost.
- Bogomil Ferfila: EKONOMIJA IN POLITIKA** 1950 din
Znanost krize ali kriza znanosti.
- Maks Tajnikar: INFLACIJA IN SAMOUPRAVLJANJE** 2740 din
Avtor uporablja post-keynezijsko ekonomsko teorijo, ki velja v svetu kot najzanimivejša sodobna teorija, zlasti za analizo inflacije in stagflamacije.

Cena skupaj 23.120 din

Če vzamete komplet vseh sedmih knjig vam priznamo 25% popusta t. j. 5780 din in stane komplet samo 17.340 din.

Malo za veliko znanja, kajne?!

Naročilnica

Pri Delavski enotnosti Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročam:

..... izvod(ov) kompleta knjig od 1.–7. oziroma

..... izvod(ov) kompleta knjig pod zap. št.:

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Datum:

Žig

Podpis naročnika

42 let Unità operaia – Delavske enotnosti

VSTAJA DELAVCEV ZA OSVOBODITEV TRSTA

Piše Franc Lipovec-Tine organizator gibanja Delavske enotnosti na Tržaškem

Do začetka vstaje je bilo organiziranih štirinajst bataljonov z okoli 2500 borci in sicer: 1. tovarni strojev, 2. železarni Ilva, 3. ladjedelnici, 4. orožarni-tržaški Lloyd, 5. čistilnici nafte – Esso Standard, 6. tovarni likerjev Stock, 7. novem pristanišču, 8. starem pristanišču (skupina, vezana na Barkovljanski bataljon), 9. tovarni piva – Dreher (enota, vezana na Svetoivanski bataljon), 10. livarni Rocol (enota, vezana na terenski bataljon II. sektorja), 11. pri gasilcih (samostojen bataljon), 12. v Delavski Zadruzi – Centralno trgovsko skladišče, 13. obrtnih delavnicah – združeni v terenski bataljon in 14. Škedenjski bataljon.

Številčno so bili bataljoni različno veliki, pač glede na velikost tovarne in na razmere na terenu. Največ ljudi so organizirali v tovarni strojev, v železarni Ilva in Orožarni. Drugi, največji sektor je imel pet bataljonov, prvi tretji in četrti pa po tri.

Orožje so zbirale tako vojaške kot politične organizacije in ga shranjevale v prijetnih bunkerjih. Pri teh akcijah so sodelovale tudi skupine V. D. V. in G. A. P., ki so napadale posamezne sovražne skupine in jih razorževalo. Poleg tega pa je prihajalo orožje tudi iz IX. korpusa, in sicer prek kurir-

skih zvez s pomočjo okoliških kmetov, ki so to orožje naskrivaj prevažali v mesto.

Ko se je bitka za Trst bližala končni fazi, je Komanda mesta Trst sklicala posvet sektorskih poveljstev. Posvet, ki je trajal od 26. aprila do poldneva naslednjega dne, so pripravili v neki hiši pod Logom blizu Trsta, zbralo se je 38 ljudi. Na posvetu so napravili podroben načrt vstaje. Po posvetu so se spontano začele posamezne akcije. V tem času se je VI. armada v ogorčenem boju proti okupatorju približevala Trstu. Ko je tega dne popoldne prišla brzovjalka IX. korpusa z nalogom za vstajo, se je ta že začela. Po vojaškem posvetu, ki je trajal od 26. do 27. aprila 1946 in po prihodu brzovjake iz glavnega štaba IX. korpusa, so vsi komandanti sektorjev dobili ukaz, naj njihove enote dvignejo skrito orožje. Čeprav so orožje zbirali na najrazličnejše načine in ga je Komanda mesta Trst dobivala tudi od zunaj, pa ga je bilo premalo, da bi z njim oborožili 2500 mož, ki so bili organizirani v navedenih bataljonih. Zbrali smo okoli 600 do 700 pušk, 25 brzostrelk, kakih 100 različnih pištol in nekaj ročnih bomb. Čeprav je bilo orožja malo in še to ni bilo kdove kako kovostno, so bataljoni šli v akcijo, pri preganjanju oku-

patorja in kvislingov pa so se hitro in dobro oboroževali, kot bomo videli iz kronološkega poteka operacij.

28. april

V sektorju so prvo akcijo izvedli ob 13. uri. V njej so zapolnili tovarnjak fašistične 10. MAS in zajeli dva oborožena vojaka. Takoj nato so razorožili kolaboracionistično posadko v Škednju. Skupina nemških topničarjev pri Dacju se je brez odpora vdala. Borci svetoivanskega bataljona so zvečer napadli domobransko vojašnico pri Sv. Ivanu. Po kratkem boju so zajeli okoli 200 domobrancev in zapolnili veliko orožja. V 1. in 3. sektorju se je začela akcija razorževanja kvislingov in manjših skupin Nemcev.

29. april

Ob zori sta dve barkovljanski enoti začeli napad na bunkerje in bloke, ki jih je bilo okoli dvajset. Po kratkem boju so zavzeli vse, razen enega, ki je bil ob morju in močno zaseden. Druge enote so napadle nemško postojanko Kandor, v kateri je bilo 90 nemških vojakov. Po hudem boju so se morali Nemci vdati. Tako je enota zejala 87 sovražnikov in dobila veliko orožja. To orožje je takoj uporabila za napad na močno utrjen bunker na Trsteniku, ki je varoval ra-

Vstaja tržaških delavcev

slika: Edi Selhaus

dijski oddajnik, in ga po kratkem boju zavzeli. Kmalu nato je padla postojanka v svetilniku. Posebna skupina je vrgla v zrak nemško skladišče orožja. Tako je bilo ob 13. uri tega dne skoraj vse območje Barkovelj, Grete pa vse do Sv. Ivana že čisto.

Enote 2. sektorja so napadle bunker pod Rocolom in ga zavzele, zavzele pa so tudi okrožni vojaški sedež fašistov – republikancev. Enote 4. sektorja so napadle vojašnico Duca d'Aosta, v kateri je bil odpor zelo hud. Nemcem in ustašem se je nato uspelo umakniti v tovarno Alba, pribežališče vseh manjših posadk, ki so se umikale tja pred pritiskom borcev Komande mesta. Borci s Kolonkovca so se spopadli s skupino Nemcev v smodnišnici pod hribom Panteleon, Škedenjci pa s topniško baterijo na istem hribu.

Boj je trajal nekaj ur. Nemci so se poskušali v temi umakniti v mesto, toda padli so v zasedo, ki jo je postavil batalion iz tovarne

Ilva. Bataljon jih je zajel in razorožil. Deli bataljonov iz Škednja in Ilve so obkolili Rižarno in jo držali pod ognjem. Tako so očistili teren od Rocola do Kolonkovca in Škednja.

30. april

V skoraj že popolnoma osvobojenih Barkovljah so tamkajšnji borci držali zaporo ceste proti Italiji, po kateri so se Nemci nekajkrat poskušali umakniti. Proti poldnevu so se nenadoma na morju pojavili oboroženi nemški pontonski čolne in prisilili Barkovljane k umiku. Takrat je že bila vzpostavljena zveza s predhodnico 30. divizije IX. korpusa. Popoldne sta dve jugoslovanski letali bombardirali nemške pontonske čolne in jih prisilili k umiku, nekaj pa so jih potopili. Tako so spet lahko postavili zaporo ceste proti Italiji. Še isti dan je skupina borcev rešila barkovljanski železniški most, ki so ga minirali Nemci.

Enote 2. sektorja – to so

bili tovarniški bataljoni – so prodirale proti središču mesta. Nemci so se umikali k obalnim postojankam in se nameravali umakniti po morju nasproti Anglo-Améričanom. Enote tega sektorja so zavzele občinsko palačo in glavno poveljstvo policije. Obkolile so grad Sv. Justa, kjer so se Nemci zabarikadirali, in vodile očistevalne boje v starem mestu. Enote 3. sektorja pa so uničile posadko policije v ulici del Bosco, zavzele poveljstvo 10. MAS v ulici Buonarrotti ter opravile s stražarskim skladiščem v ulici Sette Fontane. Prav tako so uničili vojašnico karabinjerjev pri Sv. Jakobu. Na tem sektorju je ta dan ostala samo še ena postojanka, in sicer v ladjedelnici, kamor so se zatekli umikajoči se Nemci. Tako je bil Sv. Jakob, to je 3. sektor, že tega dne osvobojen. Na trgu Sv. Jakoba je bilo tega dne veliko zborovanje prebivalstva, ki je proslavljalo osvoboditev.

Nadaljevanje prihodnjic

NAGRADNA KRIŽANKA

28

Grid for the crossword puzzle 'NAGRADNA KRIŽANKA' with numbered squares for letters.

Rešitve pošljite do 2. septembra 1986 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 43, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 28. Nagrade so 1.500, 1.400 in 1.300 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 26

MAST, SLA, STENA, ASTRAHAN, TRIER, STRAN, STARI, HA, TREMA, TOMAHAVK, ROLAND, NIŽINA, ON, DOGA, ANALI, ION, KOŠARA, EK, AMATI, SKA, OŽE, NIGER, TELAMON, NJORKA, REZONER, IAN, AS, CN, RAŽA

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 28

- 1. nagrada 1.500 din: Jože Lah, Petra Borca 13, 61000 Ljubljana;
2. nagrada 1.400 din: Karolina Mohar, Tesarska 3/B, 61330 Kočevje;
3. nagrada 1.300 din: Boris Može, Štorje 50, 66210 Sežana

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo...

Ljudje tu, med nami

TRESK MED ROGOVE

Pripeka je bila takšna, da je še pljunek v zraku izhlapel. Ravnokar sem se skušal domisliti, kdaj smo se pogospodili in si tudi čez poletje zjutraj začeli izbirati dolge hlače, kdaj opustili srajcos kratkimi rokavi in se odločili tudi v vsakdanjiku za kravato, ko sem ju zagledal v tej razzarjeni belini stati ob cesti. Še dva več, ki rineta v tri dni.

Šele po dveh, treh sekundah mi je noga zdrsnila na zavoro, glava pa na stran, da bi videl, kako in kaj. Onadva pa sta še kar stala tam. Poženem se nazaj, ko se večji končno premakne.

— **Ali gresta v dolino? vprašam.**

»Da. V Zreče. Jaz v službo, sin pa domov.«

— **Bosta čakala na avtobus ali se peljala z mano?**

»Če nisva odveč, raje z vami. Lepo prosim.«

In smo se vijugali naprej, iz zavoja v zavoj, meter za metrom nižje in iz minute v minuto v večjo vročino.

— **Ste tu doma? Z Resnika?**

»Tu sem bil doma. Ne v Resniku, tu, bliže, na Planini. Malo za tem križiščem. Bil sem tu gori in spet bom tu gori.«

— **Ne razumem.**

»Rodil sem se tu na Planini, zdaj zidam hišo tu gori, stanujem pa še v Zrečah. S sinom sva šla pogledat, kaj je ostalo po tem strahovitem neurju.

— **Hudo je moralo biti. Dan po neurju sem bil na Rogli in je bilo pod smrekami še za dvajset centimetrov toče. In cesto je hudo raztrgalo.**

»Tudi najstarejši ne pomnijo takšnega neurja. Cesto na Roglo je hudo spodkopala voda, ono, ki smo jo tako željno pričakovali toliko let, tisto proti Skomarju, pa je na več delih kar odneslo. In tako vidite je s tem. Za cesto smo se borili nekaj let, zbirali samoprispevek, in ti jo v nekaj minutah zbrise v prvotno stanje...«

Počasi se spuščamo v dolino, mimo nas se proti vrhu podijo turisti. Le dva avtobusa z REK Velenja počasi drsita pred nami. In tako paberujemo, beseda na besedo, izvem, da mož dela v Cometu.

»Pred tem sem devet let vihtel žago po Pohorju. V dežju in snegu, po vseh teh globačah, kolikor daleč seže oko. Potem sem si rekel: do penzije tako ne bo šlo. Na srečo sem dobil delo pri Co-

metu. Stiskam brusne plošče...«

— **In je boljše?**

»Težkega dela sem navajen. Vse bi bilo lepo in prav, če bi le dela bilo dovolj!«

— **Ali ga ni, dela?**

»Časi so hudi. Ne gre več tako, kot je šlo. Poglejte, jaz delam pri stiskalnici. Stiskam velike brusne plošče. Včasih so ponje prihajali in čakali, odvažali še vroče. Danes ne več. Gledam mojstra z mojo rezalko, vpne štiridesetko in jo obrabi na trideset. »Brusi in reže naprej do dvajset. In spet jo vpne, da jo porabi na deset, če ne čisto do vpetja. Včasih so ploščo odvrli pri petintridesetih premera! Tako je s tem. In prideš zjutraj k stroju, pa nič. Režija. Jaz pa nočem režije. Hočem delati. Vsa ta leta sem prekoračeval normo. Odstotek tu, odstotek tam in sem se prikopal do stotisoč in čez.«

— **Ali pri tem izplačilu ne bo nekaj več?**

»Kje pa. Nimamo kje zeti. Skladišča so polna, dopusti so, naročil ni. Vidite, tega ne razumem. Mi več kot polovico proizvodnje izvažamo. Pridno delamo in varčno gospodarimo in ne gre. Nimamo kaj delati. Slišim in berem, da drugod ni tako! Mar nismo v isti republiki in državi?! Pošten vedno gor plača. Drugi delijo in pijejo na medvedovo kožo in mirna Bosna. Delavci bi naj vračali, o funkcionarskih plačah in delitvah pa niti besedice. Ravno včeraj sem sfečal kovača, soseda iz Uniorja. Obraz je imel raztegnjen kot ponedeljek. Kako tudi ne. Ne bi verjel, če ne bi na svoje oči videl njegove plače. Štiriindvajset milijonov. Res je, da je najboljši kovač, da je garač kot jaz, da nekaj padé z minulim delom pa prazniki in za delo ponoči, tudi to je plača ali ne! S tem se da živeti. Toda koliko je takšnih kovačev? Malo, malo. In to je narobe! Daj delavcu delo in ga za to delo tudi plačaj. Ne pa da se gremo socialo in ščitimo lenuhe...«

— **Ta o štiriindvajsetih milijonih je nekoliko v zraku? Da ni tako, kot tista o pitju na medvedovo kožo?**

»Na svoje oči sem videl. Kot bi me s pestjo med rogove! Toda zaslužil jih je. To

pravim, da naj tisti, ki dela, tudi dobi...«

Enaka pripeka dan pozneje. Tudi čas je skorajda do minute podoben. Drvim proti ljubljanski avtobusni postaji. Znoj curlja z mene. Oči upiram v tla, da me ne bi zaskominala senca in mrzla pijača, ki jo srkajo ljudje po vrtovih. Gostišča so polna, preporna, kot da bi pijačo delili zastoj!

Planem v avtobus še pravi čas, da z rezervacijo vred ne bi ostal v metropoli. Z avtobusi si vse življenje nisem na čistem. Enkrat so prepolni, drugič jih ni, najpogosteje pa na tvojem sedežu že nekdo sedi. Praviloma ženska, ki ji ne moreš reči kar tako: jaz sem dal plavca prav za ta sedež. To torej z drugimi besedami pomeni, da sem ga vzel v zakup od Ljubljane do Celja, naprej pa bog z njim...
Kot tokrat. Na mojem sedežu spet ženska. Sedi to one; v krilu drži mapo, naj-

verjetneje skripta, za študentko prestara, za študij ob delu pravšnja. Sedi torej tam, požrl bi rezervacijo s tistim dodatnim zavarovanjem Croatie, zahteval nazaj tiste kovače, ki jih še vedno neupravičeno tržijo pri blagajni samo zato, da ti prodajo ta brezvredni listek. Požrl do kolen...
»Oprostite, sedim mogoče na vašem sedežu?« me sprajuje ta ženska, prezrela za mladenko in premlada za to, da bi mi odžrla sedež. Vame upira velike oči, se sramežljivo preseada in skuša vstati. Vsaj to. Da namreč poskuša vstati. »Imam namreč rezervacijo za sedež pred tem, vendar na njem sedi tistile fant in mi ga je nerodno dvigniti...«

Cutim, kako mi v dveh smereh znoj lije po hrbtu. Adijo tista manjkajoča nočna ura, ki bi jo lepo nadoknadel z drežežem vsaj do Žalca. Morda pa je bila moja rezervacija zadnja?
In je bila. Jeza kopni, vročina še bolj pritiska. Tudi za žabji gobec ni svežega diha.

Ne, ni bila študentska. Uslužbenka Beogradske banke v Žalcu. Zjutraj je morala na sejo izvršnega odbora sindikata v Ljubljano. V Žalcu jih je premalo, da bi imeli celotno osnovno organizacijo. Zadeva postaja zanimiva. Nobene vrečke, samo mapa s sindikalnim gradivom. In po sestanku kar nazaj? Brez kosila, kavice ali vsaj posedenja pri Figovcu, da vidiš, kako so dekleta

oblečena v metropoli? Ne verjetno...
Omožena je z avtomehanikom. Živi v nekem zaselku med Kongom, Orlo vasjo in Polzelo. Pozabil sem kje. Možem imata petnajstletnega sina, ki prav tako rad bleska po strojih kot oče. Mož bi rad na Triglav, ona pa upa, ker nima kondicije. Tudi za sina se boji. Mož gre na delo ob šestih, ona pol ure prej. Imajo hišico in vrtni fant je že samostojen in doma počaka, da se onadva vrneta. Mož po drugi uri, ona pozneje. Potem pristavi hrano, da skupaj kosijo. Ne mož ne kuha. Pameten dedec. Raje lačen počaka...
Prepričan, da bo v Sentrupertu izstopila, ji želim dati protor.

»Ne, grem do Žalca, kjer imam avtomobil. Povrhu vsega pa še ni konec mojega delavnika. Danes je dolga sredi. Ne ge, da bi šla že kar domov...«

— **Bili ste vendar v Ljubljani. Nihče od vaših sodelavcev ne bo vedel, kdaj ste končali s sestankom, kdaj ste se vrnili...**

»Lepo vas prosim, tako vendar ne gre. Kaj pa mo del dela? Mar naj sodelavke opravijo moje delo namesto mene! To pa ne. V službo bi se vrnila tudi, če bi šlo za polure, kaj šele za uro ali dve...«

Kako je že rekel oni Pohorc včeraj? Kot bi me s pestjo med rogove. In to v dveh dneh dvakrat...
Janez Sever

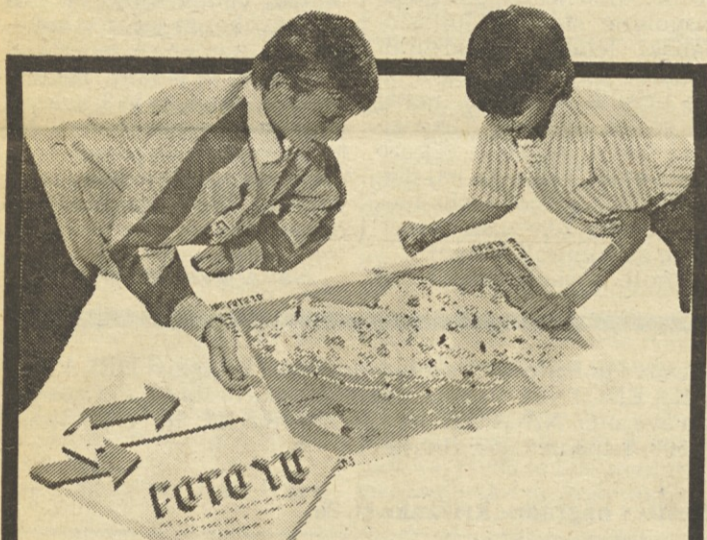

FOTO YU – družabna igra za otroka

Potovanje po naši domovini, spoznavanje 49 mest z znamenitostmi, spoznavanje zastav in grbov.

Naročila sprejema DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, tel. 320-403. Kupite jo lahko v knjigarni DELAVSKE ENOTNOSTI v Ljubljani, Tavčarjeva 5 ali v ostalih knjigarnah po Sloveniji.

AVTO DOM TUDI ZA DOMAČE

IMV iz Novega mesta je domačo avtomobilsko ponudbo obogatil z novim vozilom. To je avtodom Adriatic 610, ki je bil ob predstavitvi na letošnjem avtomobilskem sejmu v Beogradu deležen precejšnje pozornosti.

Vozilo je dolgo 610, široko 215 in visoko 290 cm. Opremljeno je s petimi ležišči, dodatnim akumulatorjem, zbiralniki za čisto in odpadno vodo, toaletnim prostorom z WC, prho, gretjem ter hladilnikom in rezervoarjem za plin.

Kot sporočajo iz tovarne, je za zdaj na voljo domačemu kupcu le nekaj primerkov tega vozila, zanimanje zanj pa je precejšnje.

LIPE SVEDER: OPREMA

